

Annika Veteli

Sosiaalinen media osana mediakasvatusta

Miten esiteineille suunnatut mediakasvatusmateriaalit määrittelevät sosiaalisen median?

Sosiaalinen media osana mediakasvatusta

Miten esiteineille suunnatut mediakasvatusmateriaalit määrittelevät sosiaalisen median?

Annika Veteli
Opinnäytetyö
Kevät 2019
Viestinnän tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Viestinnän tutkinto-ohjelma, journalismin suuntautumisvaihtoehto

Tekijä: Annika Veteli

Opinnäytetyön nimi: Sosiaalinen media osana mediakasvatusta

Työn ohjaaja: Teemu Palokangas

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2019

Sivumäärä: 52

Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää, miten esiteineille suunnatut mediakasvatusmateriaalit määrittelevät sosiaalisen median. Tätä varten tutkin, kuinka eri kehysten avulla sosiaalisesta mediasta pyritään luomaan tietynlaista kuvaa. Lisäksi tarkastelen, mitkä piirteet näkyvät kielteisinä ja mitkä mahdollisuuksina kokonaiskuvan saavuttamiseksi.

Tietoperustan pohjustan mediakasvatukseen ja sosiaaliseen mediaan liittyvään aiempaan tutkimukseen. Avaan mediakasvatusta erityisesti lasten ja nuorten näkökulmasta, minkä lisäksi perehdyn opetuksen ja kasvattajan rooleihin. Tarkastelen lasten sosiaalisen median käyttöä ja sen roolia osana peruskoulun opetusta. Aineistona käytän kolmea esiteineille suunnattua mediakasvatusteosta. Tutkittava aineisto koostuu sosiaalisesta mediasta kertovan pääluvun alakappaleista. Hyödynnän tutkimuksessani Entmanin kehystämisteoriaa, jossa ideana on, että asian voi saada näyttämään halutunlaiselta kehystämällä sen tietyllä kehyksellä.

Tutkimukseni perusteella esiteineille suunnatuissa mediakasvatusmateriaaleissa pääpaino on sosiaalisen median kielteisissä piirteissä. Esille nousee ongelmia enemmän kuin mahdollisuuksia. Nämä aineistossa käsiteltävät ongelmat liittyvät pääasiassa yksityisyyteen, muihin käyttäjiin, liikkäyttöön sekä medialukutaitoon. Sen sijaan yhteisöllisyys näkyy mahdollisuutena ja pääasiassa hyvänä asiana. Mediakasvatuksessa korostuu valistava ote ja turvataitojen kehittäminen ongelmatilanteissa eli se pyrkii suojelemaan esiteinejä sosiaalisen median vaaroilta.

Tutkimustuloksista selviää, etteivät esiteineille suunnatut mediakasvatusmateriaalit pidä yksittäisiä sosiaalisen median palveluita hyvinä tai pahoina. Ongelman ydin ei ole sosiaalinen media, vaan ongelmat ja mahdollisuudet ovat riippuvaisia siitä, miten käyttäjät käyttäytyvät. Vaikka kokonaisuutena sosiaalinen media näyttäytyy negatiivisena asiana, mediakasvatusmateriaalit kuitenkin kannustavat esiteinejä vastuulliseen ja harkitsevaan toimintaan verkossa.

Sosiaalinen media osana mediakasvatusta on hyvin ajankohtainen puheenaihe. Tutkimukseni tulokset ovat suuntaa antavia, joten aiheen tutkimusta voisi jatkaa laajentamalla aineiston muihin kuin kirjallisiin mediakasvatusmateriaaleihin. Lisäksi mielenkiintoisia tutkimustuloksia saattaisi tuottaa vanhemmille ja kasvattajille suunnattuihin materiaaleihin perehtyminen ja niiden vertaaminen lapsille kohdennettuihin materiaaleihin.

Asiasanat: mediakasvatus, medialukutaito, sosiaalinen media, kouluikäiset, nuoret, monilukutaito, kehysanalyysi

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Communication, Option of Journalism

Author: Annika Veteli
Title of thesis: Social Media as part of Media Education
Supervisor: Teemu Palokangas
Term and year when the thesis was submitted: Spring 2019 Number of pages: 52

The focus of my research is to find out how media education materials for pre-teens define social media and how social media is framed in these materials. Moreover, the study looks at which areas are seen as negative and which positive to achieve the overall picture of social media.

The theoretical framework of my research is based on previously published studies about media education and social media. The primary focus is to reach an understanding of pre-teens' media education and how social media is a part of that. The base of my research is built on three media education materials that are directed to pre-teens. The center of attention is on the chapters that are related to social media. In the material analysis, I use the theory of framing where the main idea is to receive the desired appearance by framing the matter using certain frames.

As a result, the main focus in pre-teens' media education materials is on the negative side of social media and to show how problematic social media can be. An enlightening grip is emphasized, and most of the positive sides are faded under the negative features. The problems are mainly related to privacy, other users, overuse and media literacy but the sense of community is seen in a positive way.

According to my research, the core problem is not social media itself since the media education materials do not evaluate social media platforms as good or evil. Instead, the users are the main problem when they do not follow rules or when they misbehave. Even though social media is seen in a negative light in the media education materials, they are still encouraging pre-teens to use social media with caution and to consider their actions on the internet.

Social media and media education are current topics in Finland. However, the results of my research are only directional and further studies are needed to get more accurate conclusions. A larger amount of different types of media education materials would give a more reliable outcome. Furthermore, an interesting topic would be to study media education materials that are aimed to parents or to media educators and compare them to those materials that are for pre-teens to see if there are any differences how they define social media.

Keywords: media education, media literacy, social media, young people, multi literacy, framing

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	7
2	MEDIAKASVATUS.....	8
	2.1 Mediakasvatuksen määritelmä.....	8
	2.2 Lasten ja nuorten mediakasvatus.....	9
	2.3 Mediakasvatus perusopetuksen opetussuunnitelmassa.....	10
	2.4 Mediakasvattajan rooli mediakasvatuksessa.....	11
	2.5 Kriittinen medialukutaito.....	12
3	SOSIAALINEN MEDIA.....	15
	3.1 Lapset ja nuoret sosiaalisen median käyttäjinä.....	16
	3.2 Sosiaalinen media osana opetusta.....	17
4	AINEISTO JA TUTKIMUSMENETELMÄ.....	19
	4.1 Aineiston määrittely.....	19
	4.2 Aineiston esittely.....	20
	4.2.1 The Teenage Guide to Life Online.....	21
	4.2.2 Oikeella tavalla online.....	22
	4.2.3 Värsta bästa nätet.....	23
	4.3 Kehystämisen teoria.....	23
5	TULOKSET.....	26
	5.1 Sosiaalisen median kehykset mediakasvatusmateriaaleissa.....	26
	5.1.1 Vaara vaanii.....	27
	5.1.2 Toimi näin ja vältä ongelmat.....	29
	5.1.3 Ihana some.....	30
	5.1.4 Tämä sinun tulee tietää.....	31
	5.1.5 Kehyksien järjestäytyminen aineistossa.....	32
	5.2 Lasten ja nuorten mediakasvatus valistaa vaaroista.....	33
	5.2.1 Hyvä, paha sosiaalinen media.....	35
	5.2.1.1 Käyttäjät ovat kaiken pahan takana.....	35
	5.2.1.2 Yksityisyys vaarassa.....	36
	5.2.1.3 Sosiaalinen media altistaa liikkakäytölle.....	38
	5.2.1.4 Missä olet medialukutaito?.....	39
	5.2.1.5 Yhteisöllisyys mahdollistaa siistejä asioita.....	40

5.3	Pidä varasi sosiaalisessa mediassa.....	41
6	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	44
7	POHDINTA.....	46
	LÄHTEET.....	48
	AINEISTO.....	52

1 JOHDANTO

Mediakasvatus ei ole uusi ilmiö, mutta sosiaalisen median palveluiden käytön yleistymisen lasten ja nuorten keskuudessa on luonut uusia haasteita mediakasvattajille. Nuoriso kohtaa mediassa päivittäin sisältöä, johon tulee pystyä suhtautumaan kriittisesti, sekä tilanteita, joissa on hyvä tiedostaa omat rajansa. Sosiaalisen median mukana on tullut joukko uusia taitoja, jotka ovat välttämättömiä vastuullisessa netin käytössä. Nuoret ovat myös havahtuneet tähän, sillä osa heistä toivoo, että sosiaalisen median käyttö sisältyisi opetukseen (eBrand & Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalvelut 2016, viitattu 1.10.2018).

Kiinnostuin mediakasvatuksesta opintoihini kuuluvissa projektiopinnoissa vuoden 2017 syksyllä. Tuolloin teimme kartoitusta siitä, millaisia mediakasvatusmateriaaleja on tarjolla nuorille ja huomaisimme, että suurin osa näistä on suunnattu nimenomaan opettajille tai vanhemmille. Tästä oivalluksesta syntyi idea esiteineille suunnatusta tarinallisesta mobiilipelistä, joka hyödyntää pelin sisäistä sosiaalista mediaa tarjoten turvallisen alustan nuorille tutustua verkon mahdollisuuksiin ja kielteisiin piirteisiin. Tavoitteena on kannustaa sosiaalisessa mediassa ensimmäisiä askeleitaan ottavaa lasta kehittämään medialukutaitoa. Opinnäytetyöni produktio-osana tein ei-lineaarisen käsikirjoituksen kyseiseen peliin.

Tutkielmani tarkoituksena on selvittää, miten esiteineille suunnatut mediakasvatusmateriaalit määrittelevät sosiaalisen median. Keskityn siihen, korostetaanko niissä sosiaalisen median tuomia mahdollisuuksia vai sen kielteisiä piirteitä. Olen kiinnostunut siitä, millaista lähestymistapaa mediakasvatusmateriaalit tarjoavat nuorille: korostuuko enemmän varoittava, neuvova vai kannustava asenne. Aineistona käytän kolmea esiteineille suunnattua kirjaa, jotka käsittelevät sosiaalista mediaa ja siihen liittyviä teemoja. Materiaalien analysoinnissa hyödynnän kehystämisen teoriaa.

Tietoperustassa määrittelen ensin, mitä tarkoitan mediakasvatuksella ja millainen rooli sillä on erityisesti lasten ja nuorten parissa. Lisäksi tarkastelen, kuinka mediakasvatus on esillä uudessa perusopetuksen opetussuunnitelmassa sekä millaisia vaatimuksia ja haasteita mediakasvattajilla on nykyään. Tämän jälkeen keskityn määrittelemään sosiaalista mediaa ja sitä, kuinka nuoret käyttävät sen eri palveluita. Avaan myös sosiaalisen median roolia opetuksessa. Lopuksi esittelen aineiston ja tutkimusmenetelmän tarkemmin sekä käyn läpi keskeisimmät tutkimustulokset.

2 MEDIAKASVATUS

Mediakasvatus ei ole mikään uusi ilmiö suomalaisessa keskustelussa, vaan sen juuret vievät aina 1970-luvun joukkotiedotuskasvatukseen (Merilampi 2014, 39). Käsitteenä mediakasvatus vakiintui käyttöön Suomessa 2000-luvun alkupuolella (Kupiainen, Sintonen & Suoranta 2007, 5). Mediakasvatukselle ei ole kuitenkaan syntynyt yhtä yhteistä määritelmää vuosien varrella, vaan siihen liittyy monta erilaista näkökulmaa.

Tässä luvussa avaan mediakasvatuksen määritelmää. Lähestyn mediakasvatusta erityisesti lasten ja nuorten näkökulmasta, koska tutkimani aineisto koostuu esiteineille suunnatuista mediakasvatusmateriaaleista. Lisäksi tarkastelen sitä, kuinka mediakasvatus on mukana uusimmassa perusopetuksen opetussuunnitelmassa. Käsitteen lyhyesti myös, mitä mediakasvatus vaatii kasvattajilta. Lopuksi perehdyn siihen, mitä tarkoitan kriittisellä medialukutaidolla, sillä yksi mediakasvatuksen tavoitteista on vahvistaa medialukutaitoa (Mediataitokoulu 2015b, viitattu 3.10.2018).

2.1 Mediakasvatuksen määritelmä

Yleisesti ottaen mediakasvatus viittaa joko kasvatukseen ja opetuksen alueeseen tai kasvatus- ja viestintätieteelliseen tutkimusalueeseen (Mediakasvatusseura ry 2018, viitattu 9.10.2018). Tutkielmassani keskityn avaamaan mediakasvatuksen käsitettä kasvatukseen ja opetuksen alueen kautta.

Kupiainen ja Sintonen määrittelevät mediakasvatuksen tavoitteiksi medialukutaidon kehittymisen ja medialukutaitoisten kulttuurin toimijoiden tuottamisen. Tällöin kyseessä on tavoitteellinen vuorovaikutus, jonka osapuolina ovat kasvattaja, kasvatettava ja mediakulttuuri. (2009, 15, 31.) Mediakasvatukseen kuuluvat niin mediavälineet kuin -sisällöt, minkä lisäksi se voidaan nähdä osana medioitunutta arkea: näin tarkastelu keskittyy ihmisen kasvuun ja hyvinvointiin. Näitä kaikkia ulottuvuuksia on mahdollista tarkastella teknologian, itseilmaisun, yhteiskunnallisuuden tai kulttuurin kautta. (Mediakasvatusseura ry 2018, viitattu 9.10.2018.) Herkman sen sijaan korostaa mediakasvatuksen kriittistä näkökulmaa, jonka tavoitteena on pyrkiä lisäämään yleistä kiinnostusta yhteiskunnallisia asioita kohtaan kannustaen samalla toimimaan aktiivisena yhteiskunnallisena toimijana. Keskiössä ovat esimerkiksi yhteiskunnalliset kysymykset ja kriittinen suhtautuminen mediasisältöihin. (2007, 11–12, 225.)

Mediakasvatuksen käsitettä voi lisäksi lähestyä niin, että se pyrkii tukemaan osallisuutta, oman mediasuhteen tiedostamista, kriittistä medialukutaitoa ja hyvinvointia. Siihen liittyy vahvasti mediavälineiden käyttö ja omien mediatekstien tuottaminen. (Mediakasvatusseura ry 2018, viitattu 9.10.2018.) Tutkielmassani tarkoitan mediakasvatuksella tätä laaja-alaista näkökulmaa, jossa siihen liitetään tekninen osaaminen, mediatekstien tuottaminen itse, medialukutaito sekä kriittinen suhtautuminen mediasisältöihin.

2.2 Lasten ja nuorten mediakasvatus

Mediakasvatuksen tehtävä on valmentaa lapset ja nuoret näkemään ja tunnistamaan median erilaisia toimintatapoja, tehtäviä, intressejä, mahdollisuuksia ja käyttötarkoituksia eri käyttöyhteyksissä (Herkman 2007, 47). Mediakasvatus tarkoittaa niitä sisällöllisiä ja pedagogisia ratkaisuja, jotka pyrkivät kehittämään lapsen medialukutaitoa (Yle Mediakompassi 2018, viitattu 17.9.2018). Lasten mediakasvatus voi myös sivuta turvataitojen kehittämistä, jota vahvistaa kyky pitää huolta omista rajoistaan houkuttelu-, ahdistelu- tai kiusaamistilanteissa (Salokoski & Mustonen 2007, 110). Pääpaino ei saisi olla median kielteisissä piirteissä tai kulttuurisen osallisuuden oikeuksien rajoittamisessa (Kupiainen & Sintonen 2009, 12–13).

Mustonen huomauttaa, että mediakasvatuksen tulee kulkea käsi kädessä tunne-elämän ja ajattelun kehityksen kanssa. Esimerkiksi pienen lapsen kanssa toiminta keskittyy selkeyteen, turvallisten sisältöjen valikointiin ja haitallisten aineistojen välttämiseen, kun taas lapsen kehittyessä pääpaino siirtyy yhä enemmän itsenäisen, kohtuullisen ja kriittisen mediasuhteen rakentamiseen. (Mustonen 2012, 61.) Kriittinen mediakasvatus murrosiän kynnyksellä saattaa auttaa rakentamaan myönteistä minäkuvaa sekä johdattaa omaksumaan tasa-arvoa ja toisten kunnioittamista yleisellä tasolla (Herkman 2007, 12).

Nuoret mielletään usein teknisesti taitaviksi median käyttäjiksi, mutta kriittinen suhtautuminen sisältöön ei välttämättä ole itsestäänselvyys. Nuoret kaipaavat aikuisilta tukea muun muassa arvokysymysten avaamiseen, yksityisyyden ja julkisten rajojen asettamiseen sekä sen pohtimiseen, mitä vaikutuksia mediatuottajien tekemillä valinnoilla on mediateksteihin (Salokoski & Mustonen 2007, 111). Mediakasvatuksen tarkoitus on auttaa lapsia ymmärtämään, kuinka media vaikuttaa heidän jokapäiväiseen elämäänsä. Media muokkaa lasten identiteettiä, ihanteita, elämäntyyliä ja

muotia, joten mediakasvatuksen tulee antaa valmiudet suhtautua kriittisesti median lähettämiin viesteihin. (Yle Mediakompassi 2018, viitattu 15.9.2018.)

Kriittisen mediakasvatuksen tärkein tavoite on johdattaa lapsia ajattelemaan asioita monesta näkökulmasta ja ennen kaikkea kyseenalaistamaan mediassa kohdattua sisältöä. Tarkoituksena ei ole määritellä valmiiksi oikeaa tai väärää, vaan ideana on kannustaa lapsi arvioimaan asioita kriittisesti omien kokemusten, ajatuksien ja arvojen pohjalta. (Herkman 2007, 223.) Haasio huomauttaa, että lasten mediakasvatuksessa yksi osa-alue kriittisen suhtautumisen ja laitteiden teknisen hallinnan lisäksi on itsensä ilmaisu netiketin mukaisesti, joten keskeiseksi tavoitteeksi nousee ymmärrys siitä, kuinka verkkoa käytetään viisaasti (Haasio 2016, 94).

Mediakasvatuksen toteuttamisesta käytännössä Salokoski ja Mustonen erottelevat viisi erilaista tapaa. Yhteenvedona mediakasvatus voi olla 1) mediatuntemukseen ja -sisältöihin perehtyvää analysointia, 2) median käyttöä osana tiedonhankintaa esimerkiksi oppimistehtävien yhteydessä, 3) mediavälineitä hyödyntävää itseilmaisua, 4) tekemällä oppimista tai 5) mainosten tulkintaa. Mediakasvatuksen tehokkuutta lisääviä tekijöitä ovat muun muassa keskusteleva lähestymistapa kieltämisen sijasta, itse tekemällä oppiminen sekä vanhempien ja perheen mukana olo. Lisäksi mediakasvatuksen tulee olla osa koulun normaalia työtä ja useita viikkoja kestävä, jotta on mahdollista saavuttaa pitkäkestoista ajattelutapoihin ulottuvaa vaikutusta. (Salokoski & Mustonen 2007, 113, 120.)

2.3 Mediakasvatus perusopetuksen opetussuunnitelmassa

Mediakasvatuksesta on käytetty useita nimityksiä eri vuosikymmenillä, mutta käsitteenä mediakasvatus-termi vakiintui Suomessa 2000-luvulla. Kuitenkin vuoden 2004 perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa ei puhuta mediakasvatuksesta vaan medialukutaidosta. (Kupiainen, Sintonen & Suoranta 2007, 3–5.) Medialukutaidon käsite ei ole vakiintunut osaksi opetusta, koska sen on katsottu kuvaavan lukutaitoa liian suppeasti. Esimerkiksi englannin kielessä *literacy*-termillä on laaja-alainen ja moniulotteinen sivistyksellinen perusta, joka ei heijastu samalla tavalla suomenoksessa. Uuden perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa esitelty monilukutaito-käsite on uusi yritys tuoda ilmi lukutaitojen moninaisuutta, laajaa osaamista ja osallistumista yhteiskunnassa. (Kupiainen, Kulju & Mäkinen 2015, 14–15.)

Uusi perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet otettiin käyttöön Suomessa 1.–6.-vuosiluokien osalta vuonna 2016. Ylemmät vuosiluokat ottavat opetussuunnitelman porrastetusti käyttöön eli 7. vuosiluokat vuonna 2017, 8. vuosiluokat vuonna 2018 ja 9. vuosiluokat vuonna 2019. (Opetushallitus 2018, viitattu 10.10.2018.) Kyseinen opetussuunnitelma korostaa eri näkökulmista rakentuvaa laaja-alaista osaamista, ja esimerkiksi monilukutaito on yksi uusista käsitteistä. Opetushallitus määrittelee monilukutaidon taidoksi tulkita, tuottaa ja arvottaa tekstejä. Keskeisinä kykyinä ovat tiedon hankkiminen, yhdistäminen, muokkaaminen, tuottaminen ja arvioiminen eri muodoissa, ympäristöissä ja tilanteissa erilaisten välineiden avulla. Monilukutaito tukee monimuotoisten kulttuuristen viestintämuotojen ymmärtämistä, oman identiteetin rakentamista, kriittisen ajattelun kehittymistä ja eettisten kysymysten pohdintaa. (Opetushallitus 2014, 22, viitattu 11.9.2018.)

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan oppilaiden monilukutaitoa on pyrittävä kehittämään kaikissa oppiaineissa antamalla mahdollisuuksia monipuolisiin tekstiympäristöihin. Oppilaiden tulee käyttää, tulkita ja tuottaa erilaisia tekstejä sekä yksin että ryhmässä osana opetusta. Teksti viittaa tässä yhteydessä perinteisen kirjoitetun muodon lisäksi puhuttuun, painettuun, audiovisuaaliseen ja digitaaliseen muotoon. (Opetushallitus 2014, 22, viitattu 11.9.2018.)

Viestintävälineiden kehittyminen sekä tiedon tuottamisen, tulkinnan ja välityksen uudistuminen ovat luoneet useita uusia käsitteitä kuvaamaan luku- ja kirjoitustaidon laaja-alaisuutta. Monilukutaito on ikään kuin sateenvarjokäsite, jonka tarkoituksena on koota eri lukutaidot yhteen. Esimerkiksi informaatiolukutaito, kuvanlukutaito, visuaalinen lukutaito, mainonnan lukutaito ja medialukutaito sisältyvät monilukutaitoon. (Kupiainen, Kulju & Mäkinen 2015, 14.)

2.4 Mediakasvattajan rooli mediakasvatuksessa

Mediakasvattaja on yleisesti ottaen henkilö, joka jakaa ajatuksia, kuuntelee ja keskustelee mediasta sekä työstää lasten kanssa sisältöä (Mediakasvatuskeskus Metka 2018, viitattu 10.10.2018). Vastuu lasten ja nuorten mediakasvatuksesta ei ole yksistään koululla tai yhteiskunnalla, vaan myös kotona on pyrittävä edistämään harkitsevaa internetin käyttöä (Haasio 2016, 97). Keskityn tässä luvussa kuvaamaan pääasiassa koulun merkitystä mediakasvatuksessa, koska opettajan työtä ohjaavat sekä ammattieettiset ohjeet että opetussuunnitelman tavoitteet ja sisällöt.

Merilampi näkee mediakasvattajan tehtävän haastavana, sillä hallussa tulee olla sekä viestinnän teoria ja käytännön toteutus että kasvatustieteelliset teoriat ja opetuksen käytännöt (2014, 29). Mediakasvattajan työtä ohjaavat ammattieettiset ohjeet ja yhteisön omat arvot samalla tavalla kuin esimerkiksi Julkisen sanan neuvosto ylläpitää hyvää journalistista tapaa tiedotusvälineiden keskuudessa. Mediakasvattajan eettiset arvot perustuvat Suomen lakiin ja YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen. Nämä arvot määrittelevät sen, että mediakasvattajan tulee vaatia tasa-arvoisuutta, minkä lisäksi hänen on autettava hyödyntämään, tulkitsemaan ja tutkimaan mediaa kriittisesti. (Mediakasvatusseura ry 2014, viitattu 15.9.2018.)

Koulun tehtävä mediakasvatuksessa tulisi olla oppilaiden riittävien taitojen varmistaminen viestintäteknologian käyttämiseen sekä mediatuotteiden syvälliseen ymmärtämiseen ja jäsentämiseen. Tarkoituksena on herätellä halua tarkastella kokemuksia kriittisesti osana taloudellista ja yhteiskunnallista viitekehystä sekä yhteiskunnallisen halukkuuden lisäämistä niin, että nuori voi osallistua ja toimia yhteisten asioiden edistämiseksi. (Herkman 2007, 58–59.) Oleellista on, ettei mediakasvatus rajoitu pelkästään väline- ja tietotekniikkaosaamiseen. Parhaimmillaan mediakasvattaja tuo teknisyyden ja sisältöjen rinnalle yhteisöllistä, yhteiskunnallista ja kulttuurillista ulottuvuutta (Kupiainen & Sintonen 2009, 15–16). Opettajan tulee toimia ikään kuin eräänlaisena mentorina, joka ohjaa oppilaita suhtautumaan mediakulttuuriin kriittisesti (Herkman 2007, 58).

Opettajan rooli mediakasvattajana saattaa olla häilyvä eri oppiaineissa, mutta jo pelkät rajoitukset tai mahdollisuudet viestivät erilaisista arvoista. Käytännöt, joilla opettajat rajoittavat tai antavat mahdollisuuksia älypuhelinien käyttöön koulupäivinä, ovat itsessään jo mediakasvatusta. (Kangas & Rasi 2018, 20–21.) Lähestymistapana ei saa olla pelkästään laitteiden käytön rajoittaminen tai kieltäminen, vaan esiin olisi hyvä tuoda niiden oppimismahdollisuuden hyödyntämistä esimerkiksi oppilaiden ja opettajien käyttötapojen kehittämisessä (Lipschultz 2018, 322). Parhaimmillaan median käyttö koulussa tarjoaa lapsille edellytyksiä itsenäiseen ajatteluun ja oman viestinnän kehittämiseen (Herkman 2007, 58).

2.5 Kriittinen medialukutaito

Periaatteessa kuka tahansa voi olla sisällöntuottaja netissä nykyään. Käyttäjät pystyvät lataamaan ja levittämään väärää tai valheellista tietoa vahingossa, tietämättömyyttään, välinpitämättömyyttään tai tahallaan. Medialukutaidon merkitys on kasvanut informaation määrän moninkertaistuessa.

Huhupuhetta, omia mielipiteitä ja virheellistä tietoa on helppo levittää verkon välityksellä. (Haasio, Ojaranta & Mattila 2018, 31, 93.)

Seuraavaksi avaan medialukutaidon käsitettä, koska yksi mediakasvatuksen tavoitteista on pyrkiä kehittämään kriittistä ajattelua (Kupiainen & Sintonen 2009, 31). Medialukutaidolla ei ole yhtä selkeää määritelmää, mikä vaikeuttaa sen mittaamista ja kehityksen seuranta. Esimerkiksi EU-jäsenmailla ei ole yhtä arviointikehikkoa, jota voisi soveltaa kansainvälisessä vertailussa. (Haara & Hiltunen 2018, 141, viitattu 3.10.2018.)

Suurin osa medialukutaidon määritelmistä tuo esille ajatusta vahvistuneesta yksilöstä. Kupiainen ja Sintosen mukaan voidaan puhua jopa voimaantuneesta lukijasta, joka on aktiivinen kirjoittaja ja mediaesitysten tekijä ja joka osaa hyödyntää tietoaan ja taitojaan mediaesitysten vaikuttamisen ja retoriikan keinojen tunnistamisessa. (2009, 95.) Medialukutaito laajentaa esimerkiksi informaatiolukutaidon käsitettä eri välineiden, formaattien ja kanavien hallinnasta ottaen huomioon myös visuaalisen lukutaidon sekä eri mediatekstit (Merilampi 2014, 138–142). Mediatekstillä viitataan tässä yhteydessä perinteisen kirjoitetun tekstin ohella myös kuviin, videoihin ja ääniin sekä näiden muodostamiin kokonaisuuksiin (Mediataitokoulu 2015a, viitattu 11.9.2018).

Ylen mediakompassin vanhempien opas määrittelee medialukutaidon kyvyksi lukea sekä tulkita mediatekstejä eri välineissä. Keskeistä on havaita, millaisia valintoja on tehty mediatekstiä tehdessä, ja näiden valintojen tunnistaminen. (2018, viitattu 8.10.2018.) Mediataitokoulu sen sijaan sisällyttää medialukutaitoon laitteiden käyttötaidot, tiedonhakutaidot, viestintä- ja vuorovaikutustaidot, vaikuttamisen, tietämyksen median ilmiöistä, osallisuuden sekä tuotannolliset, sivistykselliset ja tulkinnalliset ulottuvuudet. Käyttäjä voi olla myös tuottaja. (Mediataitokoulu 2015b, viitattu 8.10.2018.) Haasio vie medialukutaidon käsitettä vielä kyseisiä määritelmiä pidemmälle laajentaen sitä kyvyksi oivaltaa pelien eri lajeja sekä ymmärryksiä siitä, mihin käyttäjä pyrkii pelaamisella (2016, 95).

Medialukutaito on yksi työkalu turvallisempaan netin käyttöön (Haasio 2016, 95). Käyttäjän on tärkeää ymmärtää, kuinka erilaiset mediatekstit pyrkivät vaikuttamaan esimerkiksi mielipiteisiin tai ostopäätöksiin. Medialukutaito antaa valmiuksia lukea ja arvioida mediatekstejä kriittisesti. Lisäksi siihen liittyy olennaisesti kyky kyseenalaistaa. *Miksi tämä mediateksti on tehty, kuka sen on tehnyt ja miksi, mitä tietoa ei ole kerrottu, mikä on näkökulma* ovat esimerkiksi kysymyksiä, joita medialukutaitoinen henkilö hyödyntää kriittisessä ajattelussa. (Common Sense Media 2018, viitattu

15.9.2018; Mediataitokoulu 2015b, viitattu 15.9.2018.) Sanana *kriittisyys* mielletään monesti kielteiseksi tai jonkin arvostelemiseksi, mutta kriittisessä medialukutaidossa kyse on uteliaisuudesta, kyseenalaistamisesta, totuudellisuudesta ja yhteiskunnallisuudesta. Tavoitteena on lisätä yhteisöllistä vastuuta sekä yhteiskunnallista tiedostavuutta. (Herkman 2007, 35–38.) Kriittisen ajattelutavan tavoitteena on vahvistaa kyseenalaistavaa suhtautumista mediassa kohtaamaan sisältöön. Herkmanin mukaan kriittisen medialukutaidon kuusi peruskysymystä ovat:

- 1) Mitä aiheita, henkilöitä, tapahtumia ja/tai ilmiöitä tuotteessa kuvataan?
- 2) Miten aiheet, henkilöt, tapahtumat ja/tai ilmiöt kuvataan?
- 3) Kuka tai ketkä ovat tuotteen ovat tehneet? Missä ja miten se on tuotettu?
- 4) Kenelle se on tarkoitettu? Miten se on levitetty ja markkinoitu?
- 5) Miksi tuote on tehty? Mitä ja kenen intressejä tekemiseen, markkinointiin, levittämiseen ja kuluttamiseen liittyy?
- 6) Kenen intressejä sisällöt edistävät tai palvelevat? Minkälaisen näkökulman tuote rakentaa maailmaan? (Herkman 2007, 139.)

Tutkielmassani tarkoitan medialukutaidolla kriittistä suhtautumista eri mediasisältöihin sekä kykyä tuottaa omaa sisältöä. Medialukutaitoinen henkilö hallitsee medialaitteiden ja -palveluiden käytön, osaa hakea luotettavaa tietoa, ymmärtää median eri ilmiöitä ja pystyy sujuvaan kommunikaatioon hyvien viestintä- ja vuorovaikutustaitojen avulla. Medialukutaito on näin ollen välttämätön taito turvalliseen median käyttöön ja sisällön tuottamiseen nykyään.

3 SOSIAALINEN MEDIA

Nykyään kuka tahansa voi olla sisällöntuottaja. Älypuhelimien ja tablettien lisääntyminen ovat mahdollistaneet erilaisten mediatekstien kuvaamisen, äänittämisen, videoimisen, jakamisen ja kirjoittamisen ajasta ja paikasta riippumatta (Mediataitokoulu 2015a, viitattu 11.9.2018).

Sosiaalinen media on osa monen arkipäivää, mutta sen yhtenäinen määritelmä on jäänyt häilyväksi. Yleensä termi viittaa verkkopalveluihin, joiden päällimmäinen käyttötarkoitus liittyy keskusteluun, sisältöjen tuottamiseen ja jakamiseen tai verkostoitumiseen. Lisäksi sosiaalisiksi mediaksi voidaan mieltää mobiililaitteiden pikaviesti-, chat- ja yhteistyösovellukset. (Pönkä 2014, 36.) Sen sijaan Korteso rajaa esimerkiksi Whatsappin pois sosiaalisen median palveluista, koska sovelluksesta puuttuu käyttäjän henkilökohtainen seinä tai sivu, josta pystyy näkemään uusimmat päivitykset kootusti (2018, 16–17).

Merilampi määrittelee sosiaalisen median alustaksi, joka tarjoaa välineitä ja palveluita, jotka mahdollistavat kommunikaation muiden käyttäjien kanssa. Olennaista on verkon välityksellä tapahtuva yksityinen ja julkinen keskustelu sekä sanallisten ja kuvallisten viestien jakaminen. (2014, 81–82.) Korteso nostaa sosiaalisen median yhdeksi keskeiseksi kriteeriksi sen, että sovelluksen tai ohjelman on oltava julkinen alusta, jossa kuka tahansa pystyy saamaan viestinsä muiden nähtäville. Näin ollen palvelun on oltava tarjolla kaikille, eikä vain yhteisön tai yrityksen omaan käyttöön. Tämä määritelmä rajaa esimerkiksi uutissivustot pois sosiaalisesta mediasta, vaikka niissä on usein mahdollisuus kommentoida ja jakaa sisältöä. (Korteso 2018, 16.) Uutissivuston käyttäjillä ei pääsääntöisesti ole mahdollisuutta julkaista omaa sisältöä, vaan heidän rooli on lähinnä kommentoida ja jakaa uutisorganisaation tuottamia mediatekstejä. Näin ollen uutissivustot eivät ole sosiaalista mediaa, koska sisällön julkaisu-oikeus on rajoitettua.

Sosiaalinen media tarjoaa alustan, jossa käyttäjä voi osallistua aktiivisesti tuottamalla tietoa, jakamalla kokemuksiaan, kommunikoimalla muiden kanssa ja muodostamalla yhteisöjä (Haasio 2013, 49). Tunnuspiirteitä ovat esimerkiksi helppokäyttöisyys, maksuttomuus ja mahdollisuus kollektiiviseen tuotantoon (Hintikka 2018, viitattu 17.9.2018). Sosiaalisen median ydintä on siis käyttäjien mahdollisuus tuottaa, jakaa ja kommentoida mediatekstejä sekä olla osana yhteisöä. Tässä opin-

näytetyössä tarkoitan sosiaalisella medialla verkkopalveluita, jotka mahdollistavat kävijöiden vuorovaikutuksen sekä sisällön tuottamisen ja jakamisen. Näitä ovat Facebook, Instagram, Youtube ja Snapchat.

3.1 Lapset ja nuoret sosiaalisen median käyttäjinä

Sosiaalinen media on osa nykynuorison arkea ja elämäntapaa, minkä lisäksi se määrittää pitkälti heidän kommunikaatio- ja mediakäyttäytymistään. Olennaista monien nuorten keskuudessa on kuvien ja videoiden jakaminen omasta elämästä tai muiden käyttäjien vastaavanlaisen sisällön seuraaminen. (Wilska 2018, 46; Mäntymäki 2012, 12.) Nuoret hakevat tietynlaista hyväksyntää ja huomiota sosiaalisen median kautta. Tämän takia tykkäykset ja kommentit ovat tärkeitä, ja ne pystyvät parhaimmillaan vahvistamaan nuoren itsetuntoa. Toisaalta taas ilkeät kommentit ja vähäinen määrä tykkäyksiä saattavat aiheuttaa mielipahaa ja alemmuuden tunnetta. (Haasio 2016, 31–33.)

Nuoret käyttävät pääsääntöisesti monia eri sosiaalisen median palveluita samanaikaisesti. Taustalla on sovelluksien käyttäminen eri henkilöiden kanssa eri tarkoituksiin. (Haasio 2016, 18–19). Suosituimmat sosiaalisen median palvelut 13–17-vuotiaiden suomalaisten nuorten keskuudessa ovat Whatsapp, Youtube, Instagram, Snapchat ja Facebook (eBrand Suomi Oy & Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalvelut 2016, viitattu 1.10.2018). Sosiaalisen median häilyvä käsite korostuu kyseisessä tutkimuksessa, sillä esimerkiksi suoratoistopalvelut Spotify ja Netflix ovat nuorten toimesta listattuina sosiaalisen median palveluiksi. Lisäksi tutkimuksen vastauksista selviää, että nuorison mielestä sosiaalisen median keskeisimpiä piirteitä ovat kommunikointi ja viestintä muiden käyttäjien kanssa sekä muiden tuottamien sisältöjen lukeminen (eBrand Suomi Oy & Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalvelut 2016, viitattu 4.10.2018). Nämä ominaisuudet kuitenkin puuttuvat yleensä suoratoistopalveluista.

Sosiaalisen median kautta nuoret elävät markkinoituneessa ja kaupallistuneessa ympäristössä, jossa tavalliset käyttäjät mainostavat jopa tiedostamattaan tiettyä brändiä lataamalla kuvan esimerkiksi uudesta vaatteesta (Wilska 2018, 49). Kaupallisuus näkyy siinä, miten nuoret itse toimivat mainostajina, sekä toisaalta taas siinä, kuinka sosiaalisen median palvelut keräävät käyttäjistä dataa, jota hyödynnetään esimerkiksi mainoksien kohdentamisessa. Nuoret tarvitsevat mediakasvatusta ja sitä kautta kriittisen medialukutaidon kehittämistä, jotta he pystyisivät näkemään mediatekstien taakse ja tunnistamaan, kuinka ne pyrkivät vaikuttamaan esimerkiksi ostopäätöksiin.

Lapset ja nuoret kohtaavat monenlaisia mediatekstejä sosiaalisessa mediassa, eivätkä kaikki sisällöt ole automaattisesti täysin vaarattomia tai sopivia esiteini-ikäisille. Tämän lisäksi lapsi voi joutua esimerkiksi kiusaamisen tai huijauksen kohteeksi (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2018, viitattu 16.10.2018). Nuoret eivät välttämättä ymmärrä, millaista tietoa he jättävät itsestään internetiin, kun he jakavat omaa henkilökohtaista elämäänsä muille (Wilska 2018, 49). Sosiaalista mediaa ei tulisi nähdä pelkästään haitallisena lapselle, koska samalla se tarjoaa monia mahdollisuuksia vuorovaikutukseen. Olennaista on se, kuinka sosiaalista mediaa käyttää. (Lipschultz 2018, 325.) On hyvä muistaa, ettei ongelmana ole yleensä itse palvelu, vaan sen käyttäjät, jotka toimivat vastoin sääntöjä tai eivät noudata hyviä käytöstapoja (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2018, viitattu 16.10.2018).

3.2 Sosiaalinen media osana opetusta

Sosiaalisen median ensisijaisena tarkoituksena ei ole toimia luotettavana tiedonvälittäjänä, vaan suurin osa palveluista pyrkii yhteisöllisyyteen ja viihteellisyyteen (Haasio, Ojaranta & Mattila 2018, 14–15). Sosiaalisessa mediassa virheellinenkin tieto voi levitä huomattavalla nopeudella (Lipschultz 2018, 29). Lisäksi huomioon tulee ottaa se, että paikkansapitämätön tieto saattaa jopa saada suuremman huomion kuin myöhemmin tehty oikaisu. Tämän takia mediateksteihin kannattaa suhtautua kyseenalaistavasti.

Nuoret mielletään monesti taitaviksi tietoteknisten laitteiden käyttäjiksi, mikä voi luoda harhakuva siitä, että he osaisivat suhtautua kriittisesti netissä olevaan sisältöön (Haasio, Ojaranta & Mattila 2018, 127). Lapset ja nuoret taitavat sosiaalisen median viihde- ja vapaa-ajan käytön, mutta sen soveltaminen hyötykäytössä saattaa olla vierasta ennen kuin aihetta käydään läpi esimerkiksi koulussa (Pönkä 2017, 12). Monet nuoret myös kokevat, että sosiaalista median käyttöä olisi hyvä opettaa koulussa. SoMe ja nuoret 2016 -kyselytutkimuksessa 71 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että sosiaalisen median käyttöä tulisi opettaa koulussa (eBrand Suomi Oy & Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalvelut 2016, viitattu 1.10.2018).

Pönkän mukaan sosiaalinen media kuuluu opetuskäyttöön, koska sen tunteminen on osa yleissivistystä nykypäivänä. Käytännössä opettajan kannalta sosiaalisen median ottaminen mukaan ope-

tukseen edellyttää muun muassa monipuolista tutustumista eri palveluihin sekä oppilaiden opastamista eettisyyteen, vastuullisuuteen sekä sosiaalisen median palveluiden perusteisiin ja käyttötapoihin. (2017, 9, 12.) Haasteena on esimerkiksi opettajien motivointi tutustumaan uusiin teknologioihin, sillä he saattavat vierastaa vaikeakäyttöisiltä vaikuttavia teknisiä laitteita (Salokoski & Mustonen 2007, 120). Opettajan on tärkeä hallita ainakin yleisimmät sosiaalisen median palvelut ja niiden toimintatavat, jotta taitoja pystyy opettamaan ja hyödyntämään opetuksessa.

Pönkä näkee, että sosiaalinen media sopii erityisesti yhteisölliseen oppimiseen, jossa periaatteena on, että ryhmän jäsenet pyrkivät saavuttamaan yhteisen tavoitteen, joten vastuu etenemisestä on koko porukalla. Tarkoituksena on yhdessä ymmärtää aiheena olevaa asiaa, mistä syntyy tällöin keskustelua ja uutta tietoa yhteisen tuotoksen myötä. Yhteisöllisen oppimisen tukena voisi näin ollen käyttää sosiaalisen median palveluita, jotka mahdollistavat esimerkiksi keskustelun tai tuotoksen teon. (Pönkä 2017, 72–73.) Sosiaalinen media on vakiinnuttanut paikkansa lasten ja nuorten keskuudessa, minkä takia opetuksen tulee korostaa sen hyötykäyttöä kehittämällä samalla oppilaiden mediakulutaitoa ja kriittistä suhtautumista mediateksteihin. Lisäksi esiteinien olisi hyvä tiedostaa, mitä sosiaalisen median yhdeksi tunnuspiirteeksi noussut maksuttomuus tarkoittaa ja mihin näiden palveluiden liiketoiminta perustuu.

4 AINEISTO JA TUTKIMUSMENETELMÄ

Opinnäytetyössäni tutkin, miten esiteineille suunnatut mediakasvatusmateriaalit määrittelevät sosiaalista mediaa. Selvitän, millaisia kehyksiä mediakasvatusmateriaalit luovat ja käyttävät sosiaalisen median määrittämisessä. Tätä varten hyödynnän kehystämisen teoriaa. Tarkastelen myös sitä, missä järjestyksessä kehykset esiintyvät tutkimassani aineistossa, jotta saan kokonaiskuvan siitä, miten ne käsittelevät sosiaalista mediaa.

Tässä luvussa avaan tarkemmin aineiston hankintaan liittyvää prosessia ja sitä, millaisia valintoja tein materiaalin kokoamisessa tutkimusta varten. Tämän jälkeen esittelen lyhyesti valikoituneen aineiston. Lopuksi avaan kehystämisen teoriaa, jota hyödynnän analyysissäni.

4.1 Aineiston määrittely

Kartoitin ensin yleisellä tasolla, millaisia mediakasvatusmateriaaleja on tarjolla nimenomaan esiteineille. Pääasiassa löytämäni mediakasvatusmateriaalit jakaantuivat oppaisiin, erilaisiin tehtäviin ja harjoituksiin, videoihin ja kirjoihin. Rajasin tutkimukseni aineiston pelkästään kirjallisiin lähteisiin, ja näistä tarkemmin kirjoihin. Tämän takia esimerkiksi Mediakasvatus ja kuvaohjelmayksikkö MEKU:n Nettielämää-videot jäivät pois tutkimastani aineistosta, vaikka niiden kohderyhmänä ovat 10–12-vuotiaat lapset ja yhtenä keskeisenä aihepiirinä on sosiaalinen media.

Aineiston rajaamisessa asetin kriteereiksi sen, että kirjan tulee olla suunnattu esiteineille suoraan, eikä vanhemmille tai opettajille. Mediakasvattajan rooli on merkittävä, mutta lapsen tunne-elämän ja ajattelun kehittyessä mediakasvatuksen pääpainon tulee siirtyä yhä enemmän itsenäisen ajattelun rakentamiseen (Mustonen 2012, 61). Tämän takia koen mielenkiintoiseksi perehtyä siihen, millaista kuvaa esiteineille suunnatut kirjalliset materiaalit välittävät sosiaalisesta mediasta. Esiteinillä tarkoitan tässä tutkielmassa noin 9–13-vuotiasta lasta. Tämän takia rajasin pois esimerkiksi Kansallisen audiovisuaalisen instituutin tuottaman *Lapset & Media - Kasvattajan opas* -teoksen, koska se on selkeästi suunnattu kasvattajille eikä lapsille.

Tämän lisäksi teoksen on käsiteltävä sosiaalista mediaa eikä vain teemoja, jotka yleisesti liittyvät internettiin. Tarkennan vielä, etten tässä yhteydessä hae sosiaalisella medialla yksittäisten sovellusten esittelyä, vaan eri aihepiirejä ja ilmiöitä, jotka ovat vahvasti kytköksissä sosiaaliseen mediaan. En siis keskity tutkimaan, nähdäänkö joku tietty yksittäinen palvelu hyvänä tai pahana lapsille, vaan millaisia kehyksiä mediakasvatusmateriaalit käyttävät sosiaalisesta mediasta. Olen kiinnostunut siitä, millaisessa valossa materiaalit esittelevät sosiaalisen median nuorille: korostuuko varoitteleva, kannustava vai neuvova asenne. Tämän takia jätin pois *Verkko nuorten kokemana ja kertomana* -teoksen, koska se vain sivuaa sosiaaliseen mediaan liittyviä teemoja asiantuntijoiden artikkeleiden kautta, muttei suoraan käsittele sosiaalista mediaa. Lisäksi kirjan kohderyhmänä eivät ole esiteini-ikäiset.

Sosiaalinen media muuttuu jatkuvasti, minkä takia erityisesti kirjallisten materiaalien sisältö vanhenee nopeasti. Tämän vuoksi kiinnitin huomiota julkaisuvuoteen ja pyrin löytämään mahdollisimman ajankohtaista kirjallisuutta tutkittavaksi. Yleiset teemat eivät toki vanhene yhtä vikkellästi kuin yksittäisten sovellusten esittely, mutta sosiaalisesta mediasta puhuttaessa koen, että uudempi teos antaa ajantasaisempia esimerkkejä ja puhuttelee näin paremmin nuorisoa. Käytin kirjastojen haku-palveluissa asiasanoina muun muassa sosiaalista mediaa, opasta, kouluikäisiä ja mediakasvatus-tusta.

Mielestäni olisi ollut mielenkiintoista vertailla suomalaisten ja ulkomaalaisten teosten tapoja käsitellä sosiaalista mediaa, mutten löytänyt kriteereihini sopivaa suomalaista kirjaa. Esimerkiksi *Mitä se sulle kuuluu? Nuoren elämän valinnat puntarissa* -teos on suunnattu vanhemmalle kohderyhmälle ja *Reuhurinne Nettitaidot* taas nuoremmalle väelle. Jätin pois myös *Vihan ja inhon internet* -kirjan, koska kyseessä on sarjakuva.

4.2 Aineiston esittely

Valitsin tutkimukseeni kolme kirjaa ulkomaalaisilta kirjoittajilta. Aineiston hankinnassa isoin ongelma oli löytää suoraan esiteineille suunnattuja mediakasvatusmateriaaleja. Lähestyin asian tiimoilta myös mediakasvatuksen parissa toimivia asiantuntijoita ja ammattilaisia Mediakasvattajien verkosto -Facebook-ryhmässä, jota ylläpitää Mediakasvatusseura, mutta tutkimukseeni soveltuvaa suomalaista teosta ei löytänyt tatakään kautta.

Edellä käymieni kriteereiden perusteella tutkimukseeni valikoituivat seuraavat kirjat: *Oikeella tavalla online*, *The Teenage Guide to Life Online* ja *Värsta Bästa Nätet : Bli säker och trygg på sociala medier, i chattar och spel*. Kaikki nämä kolme teosta käsittelevät yleisellä tasolla sosiaaliseen mediaan liittyviä teemoja eivätkä keskity tarkastelemaan yksittäisiä sosiaalisen median palveluita. *Värsta Bästa Nätet* -teos nostaa esille myös muutamia sovelluksia, kuten Snapchatin ja Instagramin, minkä lisäksi se kartoittaa muun muassa Instagramin käyttöehtoja. Pääosassa ovat silti yleiset aihealueet ja palveluiden nimet toimivat lähinnä havainnollistavina esimerkkeinä. Seuraavaksi esitelen tutkimukseeni valikoituneet teokset tarkemmin.

4.2.1 The Teenage Guide to Life Online

The Teenage Guide to Life Online on skotlantilaisen Nicola Morganin kirjoittama kirja, joka on julkaistu vuonna 2018. Teoksesta ei ollut saatavilla suomennosta, joten käytän englanninkielistä versiota tutkimuksessani.

Koen, ettei kirja välttämättä sovellu kymmenvuotiaalle, mutta arvioisin sisällön puhuttelevan suunnilleen 12-vuotiaasta ylöspäin. Kohderyhmä ei tässä mielessä ole ihanteellisin kertomaan 9–13-vuotiaalle suunnatusta mediakasvatuksesta kokonaisvaltaisesti, mutta koska kirjan mahdollinen yleisö asettuu kuitenkin esiteini-ikäisen määritelmän sisälle, otin sen osaksi tutkittavaa aineistoa.

Kirjan lähestymistapa on melko teoreettinen, ja tätä vaikutelmaa lisäävät alan tutkimukset, jotka pyrkivät tukemaan teoksessa esitettyjä väitteitä. Yleisesti ottaen käsiteltävät asiat on selitetty helposti ymmärrettävästi ja perustellusti. Jokaisen luvun lopussa on mainittu lähteet, mikä luo asiantuntevan vaikutelman. Kirjassa ei ole käytetty kuvituksia tai muita visuaalisia elementtejä, vaan pääpaino on tekstissä.

Teos lähestyy sosiaaliseen mediaan ja ylipäättänsä verkkoon liittyviä teemoja laajasti. Se ei keskity tarkastelemaan yksittäisiä sovelluksia yksityiskohtaisesti. Palveluiden nimiä käytetään ainoastaan esimerkkeinä eikä niihin perehdytä sen tarkemmin. Yleisesti ottaen internetiin liittyvät kappaleet pohtivat muun muassa verkon vaikutuksia uneen ja mielialaan sekä informaation määrän kasvamista räjähdysmäisesti netin myötä. Nimenomaan sosiaalisen median määrittelyyn keskittyy *Social Life Online* -luku, joka käy läpi sen hyviä ja huonoja piirteitä. Kyseisessä luvussa on yhteensä 36

alalukua, joita käytän tutkimuksessani. En tarkastele koko teosta, vaan ainoastaan lukua, joka käsittelee sosiaalista mediaa.

4.2.2 Oikeella tavalla online

Stay Safe Online (suomennettuna *Oikeella tavalla online*) -teos on brittiläisen kirjailijan Louie Stowellin käsialaa. Käytän aineistona Anna-Reetta Sipilän suomentamaa versiota, koska haluan saada paremman kuvan siitä, millaisen informaation äärelle suomalaiset lapset mahdollisesti päätyvät, kun he etsivät tietoa sosiaalisesta mediasta. Alkuperäinen englanninkielinen kirja on julkaistu vuonna 2016 ja suomennos puolestaan vuonna 2017, joten kyseessä on suhteellisen tuore teos, eivätkä tekstissä käytetyt esimerkit ole näin ollen vanhentuneita.

Kirjassa ei suoraan mainita kohderyhmää, jolle se on ensisijaisesti suunnattu, mutta ulkoisen olemuksen ja sisällön puolesta arvioin sen sopivan hyvin esiteineille. Kuvitus on hieman lapsenomaista, minkä lisäksi kirja pyrkii kielellisten keinojen avulla vetoamaan nuorempaan yleisöön. Teos käsittelee verkkoon liittyviä asioita monipuolisesti, helposti ymmärrettävästi ja lasta puhuttelevalla tavalla:

Salaiseen nettipersoonaan kuuluu tietenkin pitkään ja hartaasti harkittu käyttäjänimi, eli nikki.
– Hyvä käyttäjänimi ei paljasta liikaa, mutta kuvastaa persoonaasi. (Stowell 2017, 24.)

Sisällön puolesta kirja ei keskity yksittäisten sosiaalisen median palveluiden esittelyyn tai arvottamiseen, vaan se yleisesti ottaen esittelee eri aihepiirejä internetiin liittyen, minkä takia sisältö pysyy pidempään ajankohtaisena. Teoksessa käsiteltäviä aihepiirejä ovat muun muassa nettikiusaaminen, porno ja rahankäyttö netissä. Paneudun tutkimuksessani pelkästään kirjan toiseen lukuun *lhana, kamala some*, joka keskittyy sosiaalisen median määrittelyyn. Kyseinen luku kattaa yhteensä 17 alalukua, minkä lisäksi luvun lopussa on *10+1 syytä rakastaa internetiä #2* -kooste, jonka sisällytän tutkimukseeni. Näin kehysanalyysini kattaa sosiaalisesta mediasta kertovan pääluvun kokonaan.

4.2.3 Värsta bästa nätet

Värsta bästa nätet : Bli säker och trygg på sociala medier, i chattar och spel -kirja on ruotsalaisen Maria Dufvan kirjoittama teos, joka on julkaistu syksyllä 2018. Kyseessä on sen verran uusi julkaisu, ettei siitä ollut saatavilla kuin ruotsinkielinen versio. Dufva on ammatiltaan kriminologi, ja hän työskentelee erityisesti lasten parissa. Lisäksi Dufva on erikoistunut työssään netin ympärillä pyöriviin kysymyksiin. (Dufva 2018, 112.)

Valitsin kirjan osaksi aineistoa, koska se on suunnattu nimenomaan 9–12-vuotiaille lapsille. Näin se kattaa esiteini-ikäiset nuoret ja antaa kokonaiskuvan siitä, millaista kuvaa mediakasvatusmateriaalit luovat sosiaalisesta mediasta kyseiselle ikäryhmälle. Mielestäni on myös mielenkiintoista saada brittiläisten kirjailijoiden rinnalle pohjoismaista näkökulmaa mediakasvatukseen.

Sosiaalisen median lisäksi kirja käsittelee viestittelyyn ja pelaamiseen liittyviä teemoja, mutta jätän nämä kaksi kokonaisuutta kokonaan huomioimatta tässä tutkimuksessani. Kirjassa on yhteensä yhdeksän lukua, joista jokainen alkaa *Vad är problemet?* -luvulla. Näissä esiintyy ensin aina jokin ongelma yleisellä tasolla, minkä jälkeen seuraavat alakappaleet syventyvät haittapuolien erittelyyn. Lisäksi teoksessa on muun muassa vinkkejä ja asioita mietittäväksi, tietoa siitä, mitä laki sanoo käsiteltävistä aihepiireistä sekä kysymyksiä oppilailta, joihin Dufva vastaa.

4.3 Kehystämisen teoria

Hyödynnän tutkimuksessani kehystämisen teoriaa, koska se tarjoaa työkalun tarkastella aineiston sisältöä ja tässä tapauksessa sitä, miten esiteineille suunnatut mediakasvatusmateriaalit määrittelevät sosiaalisen median ympäröimällä sen tietynlaisilla kehyksillä. Tässä luvussa avaan tarkemmin kehystämisen teoriaa ja sitä, kuinka käytän sitä aineiston analysoinnissa.

Kehystämisen teoriaan liittyy ajatus siitä, että jokin tietty asia voidaan esittää tietynlaisessa valossa valitsemalla sille tietynlaiset kehykset. Eri kehykset luovat erilaisen kuvan asiasta. Kehystämisen taustalla vaikuttavat viestijän tiedostamattomat tai tietoiset valinnat, joiden avulla jotain asiaa korostetaan samalla kun toista häivytetään. (Entman 1993, 52; Karvonen 2000, 82.) Tutkimusmenetelmänä kehystäminen keskittyy tunnistamaan ja luonnehtimaan näitä eri kehyksiä.

Entmanin mukaan kehyksiä on mahdollista käyttää ongelmien määrittämiseen, ongelman aiheuttajan tunnistamiseen, moraalisten tulkintojen tekemiseen sekä tarjoamaan ratkaisua esitettyyn ongelmaan (1993, 52). Viestijä voi saada asian näyttämään halutunlaiselta ympäröimällä sen tarkoin valituilla kehyksillä ja ikään kuin suostutella yleisön ajattelemaan tietyllä tapaa asiasta. Nämä valinnat ovat joko tietoisien tai tiedostamattoman päätöksenteon takana. (Karvonen 2000, 82.)

Entman näkee kehystämisen kommunikaatiossa ainakin neljä eri tasoa. Ensin viestijä tekee tietoisien tai tiedostamattoman päätöksen siitä, millaisessa valossa hän haluaa tuoda asian esille. Viestissä osa asioista korostuu ja häviää riippuen siitä, kuinka viestijä käyttää esimerkiksi tiettyjä avainsanoja ja lähteitä. Viestin vastaanottaja voi puolestaan joko vahvistaa tai olla vahvistamatta viestistä löytyviä kehyksiä omien tulkintakehysiensä kautta. Tämän lisäksi ympäröivä kulttuuri luo käsitystä vaikuttavista kehyksistä yhteiskunnassa. (1993, 51–52.)

Kehyksien tulkinnan taustalla ovat monesti skeemat, jotka viittaavat ihmisten mielissä valmiina oleviin toimintamalleihin eri tilanteita tai kohteita varten. Nämä toimintamallit ovat syntyneet aiempien kokemusten pohjalta ja ohjaavat henkilön kiinnittämään huomiota jo olemassa oleviin ennakkokäsityksiin. Oikean tulkintakehyn valinta on kaksisuuntainen prosessi, jossa havaitseminen tai tilanteen hahmottaminen vaativat ensin viitekehystä maailmasta. Tämän jälkeen ihminen ottaa käyttöönsä tietyn tulkintakehyn. Mikäli ympäröivä maailma vahvistaa valittua kehystä, ihminen alkaa uskoa tulkintaan ja soveltaa tulkintakehikkoa kyseisessä tilanteessa. (Karvonen 2000, 79, 81.)

Sisällön analysoinnissa kehystämisen teoria tarjoaa välineen tunnistaa ja tarkastella tekstistä löytyviä kehyksiä. Tällöin tutkimus keskittyy paremminkin yleisön tulkintakehikkojen havaitsemiseen eikä sisällön jakamiseen mustavalkoisesti negatiiviseksi tai positiiviseksi. (Entman 1993, 57; Karvonen 2000, 83.) Hyödynnän kehystämisen teoriaa tutkimuksessani etsimällä kehyksiä, jotka määrittävät, millaista todellisuutta mediakasvatusmateriaalit luovat sosiaalisesta mediasta esiteineille. Jotkut alaluvut voivat sisältää useamman kuin yhden kehyksen, mutta valitsen kokonaiskuvan perusteella vain yhden hallitsevan kehyksen.

Käsittelen tutkimastani aineistosta pelkästään sosiaaliseen mediaan liittyviä lukuja, vaikka teokset esittelevät myös muita verkkoon liittyviä asioita yleisesti. Olen siis ainoastaan kiinnostunut siitä, millaista kuvaa mediakasvatusmateriaalit luovat sosiaalisesta mediasta, minkä vuoksi jätän kokonaan pois luvut, jotka käsittelevät esimerkiksi nettishoppailua tai -pelaamista, tekijänoikeuksia tai pornoa. Tämän takia valitsin *Oikeella tavalla online* -kirjasta *Ihana, kamala some* -luvun ja *The*

Teenage Guide to Life Online -kirjasta *Social Life Online* -luvun. Sen sijaan *Värsta bästa nätet* -kirjassa ei ole omaa lukua sosiaalisesta mediasta, vaan se on ripoteltu eri teemojen yhteyteen. Teos käsittelee pelaamisen ja viestittelyn tuomia ulottuvuuksia eri aihepiirien yhteydessä, eli pääpaino ei ole niinkään sosiaalisen median määrittelyssä. Näin kehykset eivät anna tarkkaa kuvaa siitä, miten kirja suhtautuu sosiaaliseen mediaan. Lisäksi tarkoitukseni on tutkia kehyksien järjestystä, joten *Värsta bästa nätet* -teoksen ripotellut alaluvut eivät anna kokonaiskuvaa sosiaalisesta mediasta kertovasta pääluvusta samalla tavalla kuin muut tutkimani aineistot. Tämän takia en sovelta kehysanalyysiä kyseiseen teokseen, vaan käsittelen sen kokonaisvaltaisemmin ja kuvailen sen tapoja käsitellä sosiaalisesta mediaa.

Pohjustan kehysanalyysini pelkästään *Ihana, kamala some* -ja *Social Life Online* -lukujen alalukuihin. En kiinnitä huomiota mahdollisiin sivuilla oleviin kuvituksiin tai muihin elementteihin. Muodostan kustakin alaluvusta yhden vallitsevan pääkehysten kokonaiskuvan perusteella ja käsittelen myös sitä, kuinka nämä kehykset vuorottelevat tekstissä. Lisäksi kiinnitän huomiota siihen, korostuuko jokin tietty kehys toisia enemmän. Sen sijaan *Värsta bästa nätet* -kirjassa keskityn siihen, millaista lähestymistapaa se käyttää mediakasvatukseen ja sosiaaliseen mediaan. Tätä varten etsin sosiaaliseen mediaan liittyviä teemoja eri päälukujen sisältä. Jätän kokonaan pois luvut, jotka käsittelevät pelaamista, prankkeja tai ketjuviestejä. Tutkin ainoastaan päälukuja, jotka ovat kytköksissä sosiaaliseen mediaan, kuten väärennetyjä tilejä ja kuvia käsitteleviä lukuja.

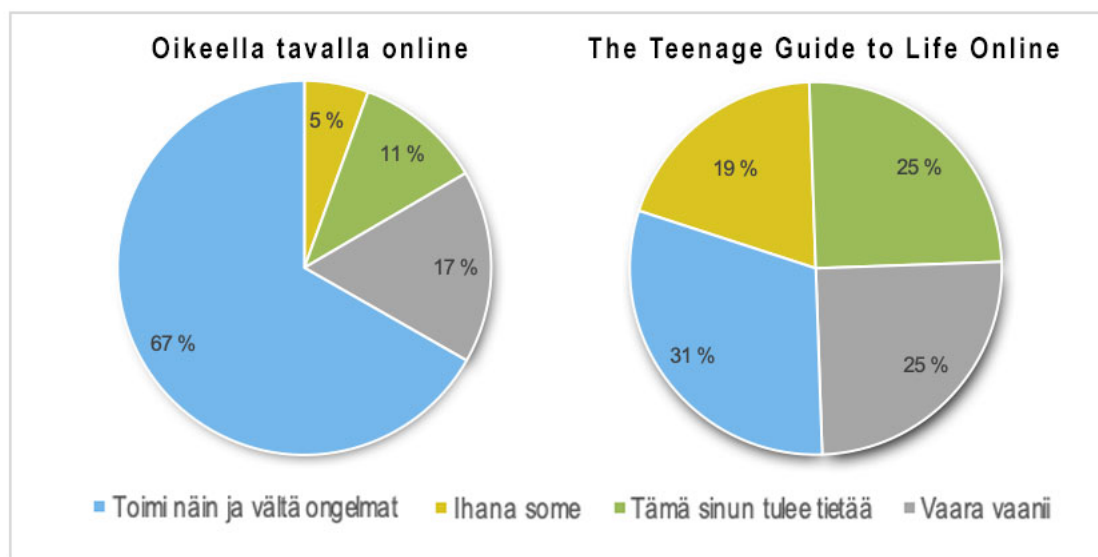
5 TULOKSET

Tässä luvussa esittelen keskeisimmät tutkimustulokseni. Ensiksi avaan tutkimastani aineistosta havaitsemani kehykset, jotka esiintyivät sosiaalisen median yhteydessä. Kuvailen keskeisiä piirteitä kustakin kehyksestä aineistosta nostettujen esimerkkien avulla. Tämän jälkeen perehdyn siihen, kuinka nämä kehykset korostuvat ja missä järjestyksessä ne esiintyvät tutkimuksessani käytetyssä aineistossa. Käsittelen myös sosiaalisen median piirteitä ja hahmottelen, näkyvätkö ne ongelmina vai mahdollisuuksina, jotta saan kokonaiskuvan sosiaalisen median määrittelystä. Lopuksi pohdin yleisesti *Värsta bästa nätet* -kirjan lähestymistapaa mediakasvatukseen.

5.1 Sosiaalisen median kehykset mediakasvatusmateriaaleissa

Havaitsin neljä hallitsevaa sosiaalisen median kehystä esiteineille suunnatuissa mediakasvatusmateriaaleissa. Sävy niissä oli joko varoittleva, kannustava, neuvova tai neutraalisti tietoa jakava. Nimesin nämä *vaara vaanii, toimi näin ja vältä ongelmat, ihana some* sekä *tämä sinun tulee tietää* -kehyksiksi. Yleisesti ottaen teoksissa ei eritelty yksittäisiä sosiaalisen median palveluita, eikä otettu kantaa siihen, onko jokin tietty sovellus hyvä tai huono lapsen käyttöön. Tutkielmani keskittyy sosiaaliseen mediaan ja siihen liittyviin yleisiin piirteisiin eikä yksittäisiin sovelluksiin tai palveluihin.

Pohdin myös viidettä kehystä, sillä osassa alaluvuissa lukijaa informoitiin siitä, kenen puoleen voi kääntyä, jos kokee tarvitsevansa apua. Pidin kuitenkin *apua on saatavilla* -kehystä tarpeettomana, koska sävyltään nämä alaluvut ovat neutraaleja. Yhdistin sen osaksi *tämä sinun tulee tietää* -kehystä näiden samankaltaisuuksien takia.

KUVIO 1. Kehyksien prosentuaaliset käyttökerrat tutkimuksessa käytetyssä aineistossa.

Sosiaalisesta mediasta kertovan luvun sisällä oli yhteensä 36 alalukua *The Teenage Guide to Life Online* -kirjassa ja 18 alalukua *Oikeella tavalla online* -kirjassa. Yllä olevasta kuviosta selviää paremmin kehysien käyttökertojen prosentuaaliset jakaantumiset tutkimassani aineistossa (ks. kuvio 1). Seuraavaksi käsitelen tarkemmin näitä neljää kehystä. Esittelen kunkin kehysen tunnuspiirteitä aineistosta löytyvien esimerkkien avulla hyödyntäen kehystämisen teoriaa.

5.1.1 Vaara vaanii

Kehyksien avulla on mahdollista määrittää muun muassa ongelmia ja tunnistaa ongelman aiheuttajia (Entman 1993, 52). Ongelmien havaitseminen konkretisoituu erityisesti *vaara vaanii* -kehyksessä, joka tuo ilmi sosiaalisen median ongelmakohtia esitellen korostetusti huonoja puolia. Kyseinen kehys ei tarjoa ratkaisuja esitettyihin ongelmiin, vaan se keskittyy korostamaan kielteisiä piirteitä. Näin *vaara vaanii* -kehys häivyttää myönteistä kuvaa ja esittää sosiaalisen median negatiivisessa valossa.

Ongelmana ei ole niinkään itse sosiaalinen media vaan se, kuinka sitä käytetään. Sosiaalisen median kielteiset piirteet eivät liity siihen, että jokin tietty yksittäinen sovellus tai palvelu olisi itsessään paha tai huono, vaan ongelman ytimessä ovat usein käyttäjät (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2019, viitattu 14.1.2019):

Valitettavasti osa ihmisistä luo itselleen valheellisen nettiprofiilin vain siksi, että voivat vahingoittaa muita. Heidän joukossaan on kiusaajia ja myös aikuisia, jotka haluavat vahingoittaa lapsia. (Stowell 2017, 35.)

Itse sosiaalinen media ei ole kiusaaja, vaan huonosti käyttäytyvä käyttäjä on ongelma, josta on hyvä olla tietoinen ja varuillaan. Sosiaalisen median mahdollistaa toki valheellisen nettiprofiilin luomisen, mitä kautta kuka tahansa pystyy tekeytymään toiseksi henkilöksi tai kiusaamaan anonyymisti, mutta varsinainen ongelma kallistuu enemmän käyttäjään kuin itse palveluun.

Vaara vaanii -kehyksessä saattaa olla jopa hieman uhkaava sävy. Tällöin sosiaaliseen mediaan yhdistyvät esimerkiksi uhkakuvat mahdollisesta kidnappauksesta, jos sijaintitietojaan jakaa huolimattomasti muille:

Somejulkaisujesi perusteella voi olla yllättävän helppo päätellä, missä kuljet milloinkin. On tietenkin todennäköistä, että kukaan ei koskaan tule nuuskimaan julkaisujasi, kidnappaamaan sinua ja vaatimaan vanhemmiltasi lunnaita, mutta sinun on silti syytä olla valppaana. Parempi katsoa kuin katua. (Stowell 2017, 27.)

Esitely ongelma ei automaattisesti kohdistu aina muihin käyttäjiin, vaan se voi liittyä myös sosiaalisen median käyttäjään itseensä. Tällöin vaarana ovat esimerkiksi negatiiviset vaikutukset omaan hyvinvointiin. Kehys ei kuitenkaan aina korosta hyvin voimakkaasti sitä, että sosiaalinen media on paha paikka, jossa vaara vaanii varomatonta käyttäjää. Sen sijaan esille nostettu uhkakuva saattaa olla hieman rivien välistä luettavissa:

It's easy to start thinking that everything and everyone just looks so much more gorgeous or rich or popular or exciting than you and your life. You see that stunning photo of someone and then you look in the mirror when you've just woken up and you think don't compare. It's hard not to measure ourselves against others and very easy to be dissatisfied with our lives, faces, bodies, personalities. (Morgan 2018, 61.)

Esimerkiksi yllä oleva teksti ei suoraan mainitse, että sosiaalinen media aiheuttaa alemmuudentunnetta käyttäjilleen. Olennaista kehykselle on se, että alaluvun kokonaisvaikutelma kallistuu enemmän negatiiviseksi kuin neutraalin tiedon jakamiseen.

Vaara vaanii -kehymen keskeisin tunnuspiirre on siis ongelmakohtien esille tuominen, ja se luo negatiivista kuvaa sosiaalisesta mediasta. Kielteiset piirteet liittyvät enemmänkin käyttäjiin kuin yksittäisiin palveluihin. Sosiaalinen media näyttää paikkana, jossa käyttäjän on syytä olla varuillaan, ettei vain käy huonosti. Nuorta ei kannusteta käyttämään sosiaalista mediaa, vaan pääpaino

on kielteisissä piirteissä. Kehys pyrkii varjelemaan sosiaalisen median vaaroilta, muttei anna keinoja, kuinka käyttäjä pystyisi kehittämään medialukutaitoa tai siihen liittyviä turvataitoja.

5.1.2 Toimi näin ja vältä ongelmat

Vaara vaanii -kehys nostaa esille ongelmia, mutta *toimi näin ja vältä ongelmat* -kehys pyrkii puolestaan tarjoamaan ratkaisuja julki tuotuihin ongelmakohtiin. Tyypillistä *toimi näin ja vältä ongelmat* -kehykselle on, että se neuvoo toimimaan jollain tietyllä tapaa. Lähestymistapa sosiaaliseen mediaan on auttavainen ja mahdolliset esiin nostetut ongelmat ovat vältettävissä, jos vain toimii annettujen ohjeiden mukaisesti. Näin *toimi näin ja vältä ongelmat* -kehys eroaa selkeästi *vaara vaanii* -kehyksestä, joka keskittyy pelkästään ongelmiin, eikä opasta toimimaan mitenkään.

Sävyltään *toimi näin ja vältä ongelmat* -kehys voi olla myös varoiteleva ja jopa negatiivinen. Oleellista on, että samalla se tarjoaa ratkaisuja siihen, kuinka välttää mahdolliset ongelmatilanteet:

Ennakoi tilanteet, joissa saatat epähuomiossa antaa tietoa kotisi sijainnista tai paikoista, joissa käyt säännöllisesti. Jätä myös julkaisematta kuvat kotitalostasi tai koulustasi, ja mikä tärkeintä, tarkista aina, että palvelu ei kerro sijaintitietojasi sinun tietämättäsi. (Stowell 2017, 28.)

Yllä oleva esimerkki vihjaa lukijalle, ettei välttämättä ole viisasta jakaa omaa sijaintiansa kenelle tahansa. Sävyllään teksti on varoiteleva, mutta samalla se tarjoaa ratkaisua esille tuotuun ongelmaan, eli on syytä pitää huolta siitä, ettei huolimattomasti jaa sijaintitietojaan muille. Pääpaino ei ole niinkään ongelmissa vaan niiden välttämässä.

Sen lisäksi, että kehys pyrkii ennakoimaan sosiaaliseen mediaan liittyviä ongelmia kehottamalla toimimaan jollain tietyllä tapaa, se voi antaa myös vinkkejä siihen, kuinka seuraavalla kerralla kannattaisi toimia toisin. Näin ollen kehys kannustaa miettimään omia tekojaan ja ottamaan opiksi omista virheistään:

If you have been angrier or ruder than you intended, read your messages back to yourself the next day and if they make you cringe and wish you hadn't sent them, remember that feeling and use it to help you not to do it the next time. Three deep breaths and walk away! (Morgan 2018, 54–55.)

Jos esimerkiksi kirjoittaa tunteiden vallassa sosiaaliseen mediaan jotain, mikä kaduttaa seuraavana päivänä niin, silloin on hyvä muistella tekoa seurannutta ikävää tunnetta, jotta ensi kerralla

onnistuisi hillitsemään itsensä. Käyttäjän on mahdollista kehittää itseään paremmaksi sosiaalisen median käyttäjäksi.

Toimi näin ja vältä ongelmat -kehysten ydintä on ohjeistaminen, kuinka sosiaalisessa mediassa tulee toimia ja käyttäytyä. Se saattaa antaa varoittavan esimerkin siitä, mitä voi tapahtua, mutta samalla se myös tarjoaa keinoja, kuinka välttää sen, ettei itselle kävisi samoin. Lisäksi kehityksessä korostuu neuvominen, kuinka ensi kerralla kannattaisi toimia toisin. Se ei kuitenkaan anna vinkkejä, kuinka sosiaalista mediaa voisi hyödyntää positiivisessa mielessä, vaan se keskittyy ongelmien ratkomiseen. Säilyttäen toimi näin ja vältä ongelmat -kehys on suojelevainen, ja se painottaa medialukutaidon osalta turvataitojen kehittämistä.

5.1.3 Ihana some

Ihana some -kehys luo sosiaalisesta mediasta optimistista kuvaa korostamalla sen hyviä piirteitä. Pääpaino on positiivisissa asioissa, eikä huonoja ominaisuuksia mainita ollenkaan, tai jos mainitaan, niin ne ovat häivyttettyinä siten, että kokonaisuudesta jää myönteinen vaikutelma.

Positiivista näkökulmaa tukee se, että monet aineiston esimerkeistä korostavat niitä asioita, joita sosiaalinen media mahdollistaa nykyään. Näin ollen positiiviset piirteet liittyvät pääasiassa erilaisiin mahdollisuuksiin:

-- social media gives you opportunities to keep in touch with your peers at school or friends you make on holiday. Perhaps you can't easily meet up with your school friends, because of transport difficulties or --. For you, the Internet and social media can really help in making friends and keeping contact with them – which is important for staying friends. (Morgan 2018, 43–44.)

Yllä oleva esimerkki on katkelma alaluvusta, joka kertoo sosiaalisen median roolista ystävyysuhteiden hankkimisessa ja ylläpitämisessä. Sosiaalinen media mahdollistaa yhteydenpidon ajasta ja paikasta riippumatta. Se tarjoaa alustan, jossa käyttäjät voivat tutustua ja pitää yhteyttä toisiinsa.

Ihana some -kehys voi ympäröidä sosiaalista mediaa myös jopa hieman liioittelevilla adjektiiveilla. Tällöin myönteinen vaikutelma korostuu entisestään:

Internet yhdistää ihmisiä, jotka eivät muuten ehkä kohtaisi. Yhdessä voimme myös luoda jotain aivan uutta ja käsittämättömän hienoa! -- Myös sinä voit hyödyntää internetiä ja edistää lähiyhteisöjesi asioita. Jaa vaikka kuva kadonneesta koirasta, jotta se löytyisi pian takaisin kotiin, tai liputa lähikirjastosi pelastamisen puolesta. (Stowell 2017, 40.)

Yllä oleva teksti tuo esille, kuinka verkon välityksellä kuka tahansa kykenee luomaan jotain käsittämättömän hienoa yhteistyössä muiden kanssa. Esille nousee esimerkkejä siitä, kuinka sosiaalisen median avulla pystyy edistämään vaikka yhteiskunnallisia asioita.

Ihana some -kehys tarjoaa myönteistä näkökulmaa sosiaaliseen mediaan. Tyypillistä kehykselle on, että se korostaa niitä asioita, joita sosiaalinen media mahdollistaa. Tehokeinona se voi käyttää liioittelevia adjektiiveja ja esimerkkejä, joissa havainnollistetaan, kuinka mahtava paikka sosiaalinen media on. Pääpaino on positiivisissa piirteissä ja muut käyttäjät ovat myönteinen asia. Kehys ei kuitenkaan kannusta kyseenalaistavaan ajattelutapaan tai kriittiseen suhtautumiseen mediateksteihin tai sosiaaliseen mediaan.

5.1.4 Tämä sinun tulee tietää

Tämä sinun tulee tietää -kehys suhtautuu sosiaaliseen mediaan neutraalisti. Se ei siis suoraan ota kantaa siihen, onko esitetty tieto hyvä vai huono, vaan se esimerkiksi informoi kertomalla yleispätevää tietoa aiheeseen liittyen:

Sosiaalisesta mediasta, eli somesta, puhutaan, kun tarkoitetaan verkkosivuja tai sovelluksia, joissa käyttäjillä on mahdollisuus tuottaa ja jakaa sisältöä, kuten kuvia, videoita tai tekstiä tuttujen ja tuntemattomien kanssa. Esimerkiksi Facebook, WhatsApp ja Instagram ovat sosiaalista mediaa. Myös verkkopelit ovat osa somea chat-ominaisuuksiensa takia. (Stowell 2017, 24.)

Kehys voi käsitellä myös ongelmia, mutta oleellista on, että tieto on esitetty neutraaliin sävyyn. Muutamat aineistona käytetyt materiaalit käsittelevät *tämä sinun tulee tietää* -kehyksen yhteydessä sosiaalisen median kielteisiä piirteitä, mutta niistä on kerrottu hyvin neutraaliin sävyyn. Tällöin kokonaisvaikutelmaksi ei muodostu negatiivista kuvaa, eikä se täytä *vaara vaanii* -kehyksen määritelmää:

Yes, you can have too many friends! If you or your adults are interested in the science behind this, look at the work of evolutionary psychologist Robin Dunbar. Friendships and social groups require “maintenance” because you have to build bonds and maintain them enough to keep them going. -- Having too many friends -- can be stressful because you

can't succeed in managing all those friendships. You can't do the necessary virtual hugging and sympathy. (Morgan 2018, 68–69.)

Kyseinen esimerkki näkee yhtenä sosiaalisen median huonona puolena palveluiden ystävälistojen paisumisen liian isoksi. Niin sanottuna vaarana on tässä tapauksessa mahdollinen stressi kaikkien ystävyysuhteiden ylläpitämisestä. Ongelma on kuitenkin esitetty neutraalisti ja perustellusti, joten kokonaisvaikutelma ei kallistu kielteiseksi.

Tämä sinun tulee tietää -kehyksen tarkoituksena on jakaa tietoa neutraaliin sävyyn sosiaalisesta mediasta ja siihen liittyvistä aihepiireistä. Sen tehtävänä ei ole arvottaa sosiaalista mediaa hyväksi tai pahaksi, vaan toimia ikään kuin eräänlaisena tietoisena lukijalle. Jaettu tieto voi esimerkiksi olla yleispätevää tietoa sosiaalisesta mediasta tai informoida kenen puoleen kannattaa kääntyä apua tarvittaessa.

5.1.5 Kehyksien järjestäytyminen aineistossa

Tässä luvussa avaan lyhyesti, missä järjestyksessä edellä käydyt sosiaalisen median neljä kehystä esiintyvät tutkimassani aineistossa. Nostan tämän osaksi tutkimustani, koska koen, että kehyksien sijoittelulla on merkitystä. On eri asia, alkaako sosiaalisesta mediasta kertova luku keskittymällä esimerkiksi positiivisiin vai negatiivisiin puoliin. Lisäksi *Oikeella tavalla online* ja *The Teenage Guide to Life Online* -teoksissa on täysin erilaiset tavat järjestää kehykset, minkä takia ilmiöön on mielenkiintoista syventyä tarkemmin.

Merkittävin ero näiden kahden teoksen välillä on se, että *Oikeella tavalla Online* -kirja aloittaa sosiaalisen mediasta kertovan kappaleen suoraan *vaara vaanii* -kehyksellä, kun taas *The Teenage Guide to Life Online* lähtee liikkeelle neutraalilla yleispätevällä informaatiolla käyttämällä *tämä sinun tulee tietää* -kehystä. Tämän jälkeen *The Teenage Guide to Life Online* keskittyy luettelemaan sosiaalisen median hyviä puolia *ihana some* -kehyksen avulla, kun taas *Oikeella tavalla online* -teos ei käsittele ollenkaan positiivisia piirteitä muuten kuin aivan viimeisessä alaluvussa.

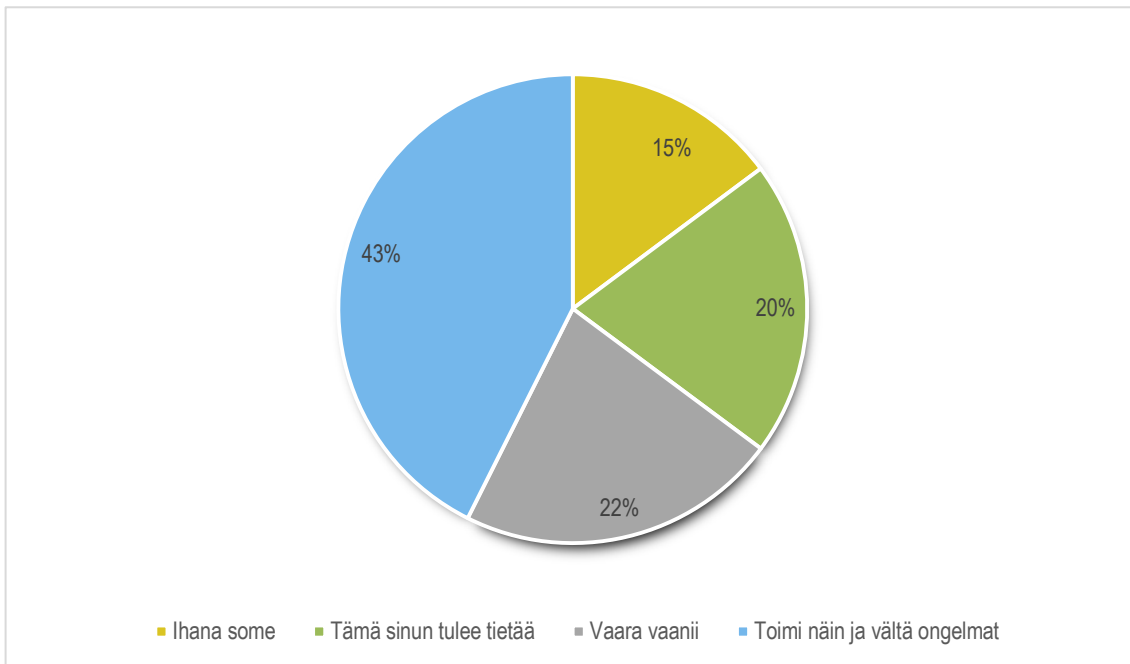
The Teenage Guide to Life Online -kirjassa on selkeä rytmitys kehyksien vuorottelussa. Sosiaalisesta mediasta kertova luku lähtee liikkeelle neutraalisti, jonka jälkeen pääpaino siirtyy positiivisten puolten kertomiseen. Alun tietoisikun jälkeen seuraavat alaluvut kertovat lukijalle sosiaalisen me-

dian tuomista hienoista mahdollisuuksista ennen kuin sävy muuttuu toppuuttelevaksi: kaikki ei välttämättä olekaan niin ruusuista verkossa kuin alkuosa antaa olettaa. Myönteisten asioiden jälkeen sosiaalisesta median kertovan kappaleen loppu käsittelee sosiaalisen median kielteisiä piirteitä eli pääpaino on *vaara vaanii* -ja *toimi näin ja vältä ongelmat* -kehyksissä. Rytmitys toimii niin, että ensin kirja esittelee ongelman, johon seuraava alaluku tarjoaa vinkkejä, kuinka se olisi mahdollisesti vältettävissä tai mitä asioita pitäisi ottaa huomioon. Teos ei palaa enää positiivisiin puoliin alkuosan jälkeen, vaan viimeinen alaluku kertoo neutraalisti käytetyt lähteet hyödyntäen *tämä sinun tulee tietää* -kehystä.

Sen sijaan *Oikeella tavalla online* -teoksessa ei ole yhtä selkeää jaottelua kuin *The Teenage Guide to Life Online* -kirjassa. *Oikeella tavalla onlinessa* ei esimerkiksi ensin esitellä ongelmaa omana lukuna, jonka jälkeen seuraava alaluku tarjoaisi neuvoja, kuinka toimia, vaan suurin osa kirjan alaluvuista on *toimi näin ja vältä ongelmat* -kehyksiä. Ongelman kuvailun yhteydessä lukijalle tarjotaan siis suoraan tietoa siitä, kuinka menetellä. Toisaalta taas *vaara vaanii* -kehys keskittyy kertomaan haittapuolista, eikä *The Teenage Guide to Life Online* -kirjan tapaan ehdota ratkaisuja heti seuraavassa alaluvussa. *Oikeella tavalla online* lähtee liikkeelle *vaara vaanii* -kehyksestä, mutta päättää sosiaalisesta mediasta kertovan luvun *ihana some* -kehykseen.

5.2 Lasten ja nuorten mediakasvatus valistaa vaaroista

Tutkimukseni aineiston perusteella esiteineille suunnatut mediakasvatusmateriaalit käyttävät valistavaa lähestymistapaa sosiaaliseen mediaan. Lapsia informoidaan mahdollisista vaaroista sekä ohjeistetaan toimimaan ja käyttäytymään jollain tietyllä tapaa. Teos on kuin kasvattaja, joka ohjaa nuorta ylhäältä päin ja kertoo, että näin asiat ovat. Mediakasvattajan on toki hyvä auttaa lasta hyödyntämään, tulkitsemaan ja tutkimaan mediaa, mutta tarkoituksena ei ole määritellä oikeaa tai väärää tämän puolesta. Mediakasvatuksen ideana on johdattaa arvioimaan asioita kriittisesti omien kokemusten, ajatusten ja arvojen lähtökohtien pohjalta. (Mediakasvatusseura ry 2014, viitattu 14.1.2019; Herkman 2007, 223.) Näin ollen tutkimani materiaalit eivät täysin vastaa ideaalista näkemystä mediakasvatuksesta.

KUVIO 2. Kehysten yhteenlasketut prosentuaaliset esiintymät tutkitussa aineistossa.

Sosiaalisen median kielteiset piirteet korostuvat selkeästi enemmän kuin sen tuomat mahdollisuudet. Tutkin yhteensä 54 alakappaletta sosiaaliseen mediaan liittyen ja *ihana some* -kehys esiintyy näissä kaikista vähiten. Sen sijaan *toimi näin ja välttä ongelmat* -kehys on aineiston perusteella hallitseva tapa kehystää sosiaalista mediaa (ks. kuvio 2). Vaikka *toimi näin ja välttä ongelmat* -kehys tarjoaa ratkaisuja ja neuvoo toimimaan jollain tietyllä tapaa, samalla se myös tuo ilmi ongelmia ja nostaa esille, kuinka tärkeätä on olla varovainen sosiaalisessa mediassa. Tämän vuoksi negatiivinen lähestyminen voimistuu entisestään, koska sekä *vaara vaanii* -että *toimi näin ja välttä ongelmat* -kehykset keskittyvät ongelmiin ja kielteisiin piirteisiin.

Nuorten ajatellaan monesti olevan taitavia teknisten laitteiden käyttäjiä, mikä voi vaikuttaa siihen, ettei esiteineille suunnatuissa mediakasvatusmateriaaleissa nostettu esiin varsinaista teknistä osaamista ollenkaan. Tämä oletamus saattaa luoda harhakuva siitä, että nuoret hallitsisivat sosiaalisen median käytön ja osaisivat suhtautua kohtaamaansa ja tuottamaansa sisältöön kriittisesti. Virheellisen tiedon leviäminen liittyy vahvasti sosiaaliseen mediaan, koska sen päätehtävänä ei useinkaan ole toimia luotettavana tiedonvälittäjänä. (Haasio, Ojaranta & Mattila 2018, 14–15, 127.) Lähdekritiikin tärkeyttä ei tutkimassani aineistossa painoteta merkittävästi, vaan pääpaino on enemmänkin harkitsevassa asenteesta siihen, millaista sisältöä itse julkaisee tai jakaa eteenpäin.

5.2.1 Hyvä, paha sosiaalinen media

Tutkimassani aineistossa korostuu negatiivinen suhtautuminen sosiaaliseen mediaan. Kielteiset piirteet painottuvat yksityisyyteen, muihin käyttäjiin, liikkäyttöön sekä kokonaisvaltaisesti medialukutaitoon. Aineistot käsittelevät myös osittain myönteisiä seikkoja näihin liittyen, mutta pääasiassa ne esiintyvät *vaara vaanii* -ja *toimi näin ja vältä ongelmat* -kehyksissä, eli mielikuva jää negatiiviseksi. Sen sijaan yhteisöllisyys näkyy sosiaalisen median hyvänä puolena molemmissa kirjoissa.

Edellisissä luvuissa olen esitellyt, kuinka erilaiset kehykset määrittelevät muun muassa sosiaalisen median ongelmia ja tarjoavat ratkaisuja näihin esille nostettuihin ongelmiin. Kehyksiä pystyy hyödyntämään myös ongelman aiheuttajan tunnistamisessa (Entman 1993, 52). Tarkastelen seuraavaksi esiin nousseita sosiaalisen median hyviä ja huonoja piirteitä lyhyesti. Kiinnitän huomiota ongelman aiheuttajiin ja vertailen samalla kirjojen tapoja ottaa esille näitä piirteitä. Huomautan vielä, etten tutki koko teoksia, vaan ainoastaan sosiaalisesta mediasta kertovia päälukuja ja näiden sisältä löytyviä alalukuja.

5.2.1.1 Käyttäjät ovat kaiken pahan takana

Sekä *The Teenage Guide to Life Online* että *Oikeella tavalla online* korostavat toisten käyttäjien roolia sosiaalisen median merkittävänä ongelmana. Itse sovellus ei ole vaarallinen, vaan muita käyttäjiä on syytä varoa ja olla tietoinen omista rajoistaan, jotta osaa pitää puolensa pahaa tarkoittavilta henkilöiltä. Kirjat kuitenkin kiinnittävät huomiota eri asioihin toisiin käyttäjiin liittyen.

The Teenage Guide to Life Online keskittyy trollaajiin ja ylipäättänsä nettikiusaamiseen, kun taas *Oikeella tavalla online* puhuu valeprofiileista ja pahaa tahtovista aikuisista, jotka tekeytyvät nuoremiksi kuin oikeasti ovat. Näin ollen painotukset ovat täysin erilaiset:

-- A troll doesn't really care how the victim feels, a cyberbully does: cyberbullying aims to frighten, control or hurt the victim. Cyberbullying tends to be nastier and more personally directed (and when trolls continue to focus on an individual, that's when it becomes no different from cyberbullying). -- Trolls are disruptive, annoying, spiteful. Bullies are cruel, controlling, aggressive. And trolls can become bullies and bullies will enjoy trolling. (Morgan 2018, 66.)

Lapset ja nuoret jakavat henkilökohtaisia tietojansa helpommin ikätoverilleen kuin aikuiselle. Siksi pahaa aikovat aikuiset mielellään esiintyvät netissä lapsena tai teininä feikki-profiilin avulla. (Stowell 2017, 35.)

Lisäksi *Oikeella tavalla online* -kirjassa on pelottelevampi ote muihin käyttäjiin kuin *The Teenage Guide to Life Onlinesssa*. *Oikeella tavalla online* ei esimerkiksi nosta yhtäkään positiivista asiaa liittyen muihin käyttäjiin, minkä ohella se käyttää varoittavia esimerkkejä pelottelun tukena. Sen sijaan *The Teenage Guide to Life Online* tuo esille, kuinka sosiaalisessa mediassa on mahdollista löytää samanhenkisiä ihmisiä, joiden kanssa pystyy keskustelemaan esimerkiksi samoista kiinnostuksen kohteista:

Just as social media makes it easy to have a wide range of friends with different lives and minds, it also makes it easy to find people just like you, with the same problems or in the same situations. -- There's no doubt many people find that their social media friends or followers can genuinely be a support network and help them through bad times and celebrate good times. (Morgan 2018, 46.)

Tällöin toiset käyttäjät näyttäytyvät myönteisessä valossa. Sosiaalinen media on alusta, jonka avulla voi onnistua löytämään samassa tilanteessa olevia henkilöitä ja saada näin heiltä vertaistukea. Muiden käyttäjien tuomat hyvät puolet jäävät kuitenkin negatiivisten asioiden alle, kun tarkastelee kokonaisuutta. Mielikuva muista käyttäjistä jää uhkaavaksi aineiston perusteella, eivätkä mahdolliset tarjotut ratkaisut korjaa tätä kielteistä kuvaa.

5.2.1.2 Yksityisyys vaarassa

Yhtenä sosiaalisen median ongelmana on yksityisyyden ja julkisen rajan hälventyminen. Molemmat kirjat korostavat oman yksityisyyden tärkeyttä sekä maalaavat uhkakuvia siitä, mitä pahimmillaan voi käydä, ellei omista rajoistaan pidä huolta. Tähän liittyen kumpikin kirja nostaa esille yksityisasetusten tarkistamisen ja määrittämisen tärkeyttä:

Määrittele yksityisasetukset uudelleen aina ennen kuin aloitat uuden sosiaalisen median käytön. Muuten toimintasi ei ole kovin turvallista. Usein palveluissa on oletuksena asetukset, joiden mukaan kaikki julkaisusi ovat julkisia. (Stowell 2017, 26.)

Think about how important privacy is to you and which aspects of life you'd most like to keep private. Think about how you will do your best to achieve that. Check all privacy settings on apps and devices you use. Don't feel you have to do anything that you don't want to do. Don't be on social media if you're not comfortable: lots of people stay away or use it very carefully. (Morgan 2018, 57.)

Tärkeää on, että käyttäjällä itsellään on käsitys siitä, millaisia tietoja hän jakaa muille itsestään. Tätä varten tulee tarkistaa palvelun yksityisasetukset. *The Teenage Guide to Online* huomauttaa kuitenkin, ettei kukaan pakota olemaan sosiaalisessa mediassa, jos siltä ei tunnu.

Yksityisasetusten lisäksi käyttäjän on hyvä pitää mielessään, ettei vahingossa julkaise itse mitään sellaista, josta ei halua muiden tietävän. Harkitseva ajattelutapa korostuu siis oman sisällön tuottamisessa:

Sinulle ei ehkä tulisi mielenkään jakaa julkisesti puhelinnumeroasi, osoitettasi, pankkitunnuksiasi tai kotisi vara-avaimen paikkaa. Ymmärrät kertomattakin, että tuollaisten tietojen julkaiseminen ei ole kovin järkevää, eikö vain? Aina ei ole yhtä ilmeistä, kuinka paljon tietoa yhteen julkaisuun todellisuudessa sisältyy. Viaton postaus koulujen välisen futisottelun tuloksesta saattaa pahimmassa tapauksessa paljastaa mitä koulua käyt. (Stowell 2017, 26–27.)

Yhteen huolimattomaan julkaisuun tai kuvaan saattaa huomaamattomasti sisältyä informaatiota, jota käyttäjä ei tarkoittanut muiden tietoon. Tämän takia molemmat kirjat kannustavat miettimään tarkkaan ennen kuin painaa julkaise-nappia. Pelkästään yksityisasetusten tarkistaminen ja määrittäminen eivät riitä, vaan käyttäjän tulee harkita sitä, mitä ylipäättänsä postaa sosiaaliseen mediaan.

Yksityisyydestä huolehtimiseen liittyy myös sellaisten kavereiden hyväksyminen kaverilistalle, jotka käyttäjä oikeasti tuntee. Eli sen lisäksi, että miettii tarkkaan, mitä kannattaa julkaista, tulee pitää mielessä, kenen nähtäville tuotetut mediatekstit päätyvät:

Kokoa kaverilistasi kavereista, älä kavereiden kavereista. Hyväksymällä tuiki tuntemattomien tyyppien kaveripyyntöjä kutsut vieraita ihmisiä penkomaan kaikkea sitä, mitä olet julkaissut aiemmin ja mitä tulet julkaisemaan. Sehän on vähän sama asia, kuin avaisit heille kotiovesi ja kutsuisit sisään kaivelemaan tavaroitasi. (Stowell 2017, 28–29.)

Varoittavana esimerkkinä toimii se, jos tuntemattomia henkilöitä hyväksyy kaveriksi tuosta vain, koska silloin he pääsevät vapaasti katsomaan kaikkea, mitä olet julkaissut ja tulet julkaisemaan. Tämä näkökulma rinnastuu *Oikeella tavalla online* -kirjassa muukalaisen päästämistä kotiin penkomaan tavaroita.

Toisaalta taas *The Teenage Guide to Life Online* tuo myös positiivisia piirteitä yksityiseen liittyyen. Yksityisyyden ei välttämättä tarvitse olla kytköksissä esimerkiksi yksityisasetuksiin, vaan se voi näkyä esimerkiksi käyttäjälle tietynlaisena vapautena:

But when you're chatting online, no one knows if you've left the room and gone to do something more interesting. You can even still be there, watching but not getting involved unless you want to. (Morgan 2018, 47.)

Yksityisyys mahdollistaa sen, että käyttäjä pystyy keskustelemaan silloin kun tahtoo ja kenen kanssa haluaa. Mikään ei pakota osallistumaan keskusteluun tai pysymään mukana. Käyttäjällä on oikeus liittyä tai poistua keskustelusta milloin tahansa.

Mielenkiintoinen havainto on, että kummatkin kirjat keskittyvät yksityisyyden suhteen lähinnä muihin käyttäjiin. Mediakasvatusmateriaaleissa ei juurikaan kyseenalaisteta sitä, millaista dataa sosiaalisen median palvelut keräävät käyttäjistä tai miten tätä hankittua tietoa käytetään hyväksi. Yleisesti ottaen molemmissa teoksissa oman yksityisyyden hallinta sosiaalisessa mediassa näkyy ongelmallisena. *Oikeella tavalla online* keskittyy enemmän kertomaan yksityisyysasetuksista ja sijaintitiedoista varoittavin esimerkein, kun taas *The Teenage Guide to Life Online* suhtautuu asioihin maltillisemmin. Molemmat teokset kuitenkin tarjoavat vinkkejä siihen, kuinka mahdolliset ongelmatilanteet, jotka ovat kytköksissä omaan yksityisyyteen suhteessa muihin käyttäjiin, ovat vältettävissä.

5.2.1.3 Sosiaalinen media altistaa liikkäytölle

Tutkimassani aineistossa ei suoranaisesti kannusteta sosiaalisen median käyttöön. Tätä vaikutelmaa lisää entisestään se, että yhdeksi ongelmaksi nousee sosiaalisen median liikkäyttö ja sen seurauksena aiheutuvat haittavaikutukset:

You risk not spending time on other things that are important to health and well-being, such as physical exercise and face-to-face conversation. -- You may become dependent on it and find it harder and harder to stop - and that's not a nice feeling because it means you are losing control. (Morgan 2018, 50.)

The Teenage Guide to Life Online tuo vahvasti esille sitä, että käyttäjän täytyy hallita sosiaalisen median käyttöä, eikä toisin päin. Liiallisen ruutuajan haittana on esimerkiksi oman hyvinvoinnin heikkeneminen. Tämä näkökulma ei puolestaan korostu *Oikeella tavalla Online* -kirjassa, jossa pääpaino enemmänkin siinä, että täytyy muistaa elää hetkessä, eikä yrittää taltioida kaikkea:

Sosiaalisessa mediassa piilee myös vaara ”mukasosiaalisuuteen”. Käytätkö sinäkin joskus liikaa aikaa hienon tapahtuman kuvaamiseen tai asioiden hölöttämiseen somessa sen sijaan, että nauttisit noista ainutlaatuisista minuuteista? Ehkäpä joskus olisi parempi jättää puhelin taskunpohjalle ja elää hetkessä. (Stowell 2017, 33.)

Molemmat kirjat varoittavat siis liiallisesta sosiaalisen median käytöstä, mutta ne keskittyvät eri näkökulmiin. Yhdistävä tekijä on se, ettei liikakäyttöä nähdä ollenkaan hyvänä asiana. Se kuvataan huolta herättävänä, ja aineistossa korostuu se, kuinka käyttäjän tulee pitää ruutu-aika hallinnassa. Ongelma kallistuu tässä tapauksessa sosiaaliseen mediaan, joka hallitsee käyttäjän median käyttöä, eikä käyttäjään, joka ei pysty hillitsemään ja rajoittamaan palveluiden käyttöä.

5.2.1.4 Missä olet medialukutaito?

Kirjoissa ei suoraan mainita medialukutaitoa, mutta käsiteltävät teemat viittaavat vahvasti medialukutaidon osa-alueisiin. Kuten luvussa 2.5 avasin medialukutaidon määritelmää, liittyy siihen olennaisesti kyky tuottaa sisältöä ja taito suhtautua kriittisesti mediateksteihin. Varsinainen ongelma ei tässä yhteydessä ole yksittäinen sosiaalisen median palvelu, vaan käyttäjien medialukutaidon puutteellisuus, mikä näkyy esimerkiksi virheellisen tiedon eteenpäin jakamisena:

Yksi sosiaalisen median parhaista puolista on, se että voit jakaa muiden hienoja ideoita ja ajatuksia eteenpäin. Aina sekään ei mene putkeen. Joskus nämä hienot ideat ovat nimitäin täyttä hölynpölyä, ja pahimmassa tapauksessa ne loukkaavat toisia syvästi. Tee somesta parempi paikka ja mieti, mitä jaat. (Stowell 2017, 31.)

Kriittinen suhtautuminen toisten käyttäjien julkaisemaan sisältöön nousee esille *Oikeella tavalla online* -kirjassa, kun taas *The Teenage Guide to Life Online* ei käsittele ollenkaan tätä näkökulmaa lähdekritiikistä sosiaalisesta mediasta kertovan luvun yhteydessä. Pääpaino on enemmän harkitsevassa sisällön tuottamisessa sekä median eri ilmiöiden ymmärtämisessä kuin kriittisestä suhtautumisesta muiden tuottamiin mediateksteihin:

Keep reminding yourself of the truth: people are putting their best bits out there; those selfies are probably the result of a hundred and fifty attempts and a few Youtube videos describing how to get the lightning right (Morgan 2018, 62).

Esille nostetut ongelmat medialukutaidosta ovat pääasiassa hieman negatiivisia sävyiltään, mutta *The Teenage Guide to Life Online* muistuttaa myös positiivisista piirteistä. Medialukutaitoinen henkilö osaa suhtautua kriittisesti julkaisemaansa sisältöön ja miettii ennen kuin julkaisee jotain selkeästä, mikä saattaa kaduttua myöhemmin:

Sometimes, you can even edit or delete your comment --. However, don't rely on this as there are plenty of ways in which the original can still be found. -- My main point is that you have the opportunity of working out the wording you want before you commit it to the Web. (Morgan 2018, 48.)

Medialukutaitoon kuuluu olennaisesti hyvät viestintä- ja vuorovaikutustaidot, ja sosiaalinen media tarjoaa alustan harkita sanomisiaan toisin kuin kasvokkain puhuessa. Kommunikaatio toisten käyttäjien kanssa on keskeinen osa sosiaalista mediaa, mutta tästä huolimatta *Oikeella tavalla online* ei käsittele aihetta kyseisestä näkökulmasta.

Tutkimani aineisto liittyy medialukutaitoon monenlaisia ongelmia, mutta samalla lukijaa usein kehoitetaan toimimaan jotenkin. Näin mediakasvatusmateriaalit kannustavat lukijaa kehittämään medialukutaitoa ja tulemaan paremmaksi sosiaalisen median käyttäjäksi. Itse sosiaalista mediaa ei kyseenalaisteta näissä mediakasvatusmateriaaleissa, vaan ne ainoastaan neuvovat lukijaa ottamaan haltuun medialukutaitoon liittyvää osaamista. Mediakasvatus keskittyy tässä yhteydessä uusien taitojen oppimiseen ja kykyyn nähdä mediatekstien taakse.

5.2.1.5 Yhteisöllisyys mahdollistaa siistejä asioita

Yhteisöllisyys näyttäytyy aineistossa ainoana sosiaalisen median hyvänä puolena. Se on paikka, jossa yhteisön voimalla on mahdollista saada hienoja asioita aikaiseksi ja tuntee olevansa osa suurempaa joukkoa:

Now you can easily chat online to people from other schools, regions, countries, cultures, backgrounds. You can read blog posts or comments or stories by ordinary people of every sort. And that's mind-opening. (Morgan 2018, 45.)

Sosiaalisen median kautta pystyy tutustumaan uusiin ihmisiin ja sitä kautta avartamaan omaa maailmankuvaansa. Lisäksi hyötyinä ovat muun muassa oman äänensä kuuluviin saaminen ja mahdollisuus osallistua moniin keskusteluihin samanaikaisesti.

Oikeella tavalla online -kirjassa on ainoastaan yksi *ihana some* -kehys, ja sen aiheena on yhteisöllisyys. Yhteisön voimalla on esimerkiksi mahdollista edistää lähialueen asioita yhdessä tai ilmoittaa kadonneesta lemmikistä ja toivoa, että sosiaalisen median voimalla karkuri löytyisi takaisin kotiin.

Sen sijaan *The Teenage Guide to Life Online* esittelee muutamia mahdollisia haittapuolia. Kyseinen kirja esimerkiksi varoittaa koukkuun jäämisestä yhteisöltä saatuihin reaktioihin, kuten tykkäykseen ja kommentteihin:

Social media is full of unspoken rules, and one of them is that if someone responds to your post you should usually respond to theirs. So, if you go and like everyone's posts or comments or pictures, they might do the same for you. That's the start of like-spamming, and on its own it's maybe not such a big deal. Until you find that there are pieces of software that will do it for you, liking everything your friends' posts. (Morgan 2018, 63.)

Yhteisöllisyys voi kääntyä haitalliseksi ja uuvuttavaksi. Käyttäjä saattaa esimerkiksi tuntea itsensä ulkopuoliseksi, jos hän ei saa omasta mielestään tarpeeksi tykkäyksiä muilta yhteisön jäseniltä. Toisaalta ystäväpiiri voi kasvaa liian suureksi, ja sosiaalisten suhteiden ylläpitäminen muuttuu rasakaksi. Tässä tapauksessa yhteisöllisyys ei välttämättä ole enää niin mahtava asia.

Näiden edellä mainittujen haittapuolien rooli on kuitenkin melko pieni verrattuna kaikkiin niihin positiivisiin piirteisiin, jotka nousevat esille aineistossa. Yhteisöllisyys näkyy pääasiassa myönteisenä asiana. Sosiaalinen media on alusta, joka mahdollistaa muun muassa yhteisöjen muodostumisen ja asioiden edistämisen yhdessä.

5.3 Pidä varasi sosiaalisessa mediassa

Käsittelen tässä luvussa kokonaisvaltaisesti *Värsta bästa nätet* -kirjaa eli sitä, kuinka se suhtautuu sosiaaliseen mediaan mediakasvatuksen näkökulmasta. En hyödynnä teoksen analysoinnissa samaa kehystämisen teoriaa, koska, kuten kappaleessa 4.3 perustelin, *Värsta bästa nätet* eroaa merkittävästi rakenteeltaan ja sisällöltään muusta tutkimastani aineistosta eikä näin ollen sovellu samanlaiseen kehysanalyysiin. Sen sijaan kuvailen yleisellä tasolla, miten kyseinen kirja käsittelee ja määrittelee sosiaalisesta mediaa. Nostan myös aineistosta havainnollistavia esimerkkejä.

Värsta bästa nätet -kirja keskittyy pääasiassa varoittelemaan lapsia sosiaalisen median huonoista puolista. Heti johdannossa lukee, ettei sosiaalisen median hyviä puolia ole syytä edes käydä kirjassa läpi, koska niiden oletetaan olevan jo lukijan tiedossa:

Du känner ju redan till allt det bra med nätet, spel och sociala medier – just därför måste vi alla även kunna prata om det som inte är lika roligt (Dufva 2018, 5).

Koko kirja kertoo siis käytännössä pelkästään sosiaalisen median huonoista piirteistä, ja erityisesti sen vaaroista käyttämällä oikeasta elämästä otettuja esimerkkejä. Ongelmana ei ole niinkään yksittäinen sosiaalisen median palvelu, vaan sen sijaan toiset käyttäjät ovat pahoja. Toisaalta kirja painottaa aikuiselle kertomisen ja yhteisten pelisääntöjen sopimisen tärkeyttä. Tätä on hyvä korostaa lapselle, jottei hän jäisi yksin, jos jotain ikävää tapahtuu sosiaalisessa mediassa.

Teos hyödyntää varoittavina esimerkkeinä kokemuksia lapsilta, joiden kanssa Dufva on keskustellut työssään. Kirjan mukaan tarinat ovat tapahtuneet oikeasti ja vain henkilöiden nimet ovat muutettu yksityisyyden turvaamiseksi. Osa kertomuksista on järkyttäviä tositarinoita, jotka pistävät lukijan miettimään omaa turvallisuuttaan ja käyttäytymistään sosiaalisessa mediassa:

9-åriga Svea drömmer om att bli världens största youtube-stjärna. -- En dag när Svea sänder live från studsmattan där hon gör olika parkourtricks skriver en tittare att hon ska ta av sig naken och fortsätta göra volter. Svea skrattar högt och är tuff tillbaka. Hon skriker: "ALDRIG!! Är du galen ditt äckel?!?" Då skriver den okända personen: "-- Jag vet exakt var du bor. Du har sänt live och visat -- vad din gata heter och hur ditt hus set ut - jag kommer hem till dig, dödar din kanin och snor din lillebror." (Dufva 2018, 20.)

Pelottelutaktiikka näkyy hyvin esimerkissä, jossa livelähetyksen tuloksena oli toisen käyttäjän tappouhkaus 9-vuotiaalle tytölle, missä uhkailija sanoi tappavansa tämän pikkuveljen ja kanin. Toisaalta näiden esille nostettujen ongelmien yhteydessä teos tarjoaa myös ratkaisuja ja kertoo muun muassa, mitä laki tai sovellusten käyttöehdot sanovat tietyistä asioista.

Varoittavien esimerkkien lisäksi Dufva käsittelee oppilaita askarruttavia kysymyksiä sosiaaliseen mediaan liittyen. Mielen päällä olevat asiat liittyvät esimerkiksi siihen, minkä ikäisenä olisi viisasta luoda oma tili johonkin sosiaalisen median palveluun:

Elev i årskurs 5: Mina föräldrar tjar om att jag ska vara försiktig med vad jag skriver och delar på nätet. Men alla andra i skolan live-sänder och postar bilder typ hela tiden. Min kompis tycker att jag är tråkig och säger att hon inte fattar varför jag har konton på sociala medier när jag inte postar nåt. Hur ska jag veta vad som är okej att posta? (Dufva 2018, 19.)

Oppilailta suoraan tulevat kysymykset ja kokemukset luovat samaistuttavaa pintaa ja vahvistavat kuvaa siitä, ettei lapsi ole yksin pulmiensa kanssa. Tilanne, jossa kaikki kaverit tuntuvat olevan sosiaalisessa mediassa, mutta omien vanhempien mielestä ei ole vielä syytä luoda tunnuksia johonkin tiettyyn sosiaaliseen median palveluun, saattaa olla mutkikas.

Värsta bästa nätet -teos lähestyy mediakasvatusta enimmäkseen pelottelun ja varoittavien esimerkkien kautta. Toisaalta se käsittelee sosiaalista mediaa hyvin käytännön läheisesti nostaen samalla hyödyllisiä vinkkejä, kuinka ongelmiin pystyy varautumaan ja kuinka tulee toimia, kun kohtaa jotain epämiellyttävää verkossa. Yksi osa-alue lasten mediakasvatuksessa on toki turvataitojen kehittyminen, jotta mahdollisissa houkuttelu-, ahdistelu- tai kiusaamistilanteissa lapsi osaisi pitää huolta omista rajoistaan, mutta pääpaino ei saisi olla sosiaalisen median negatiivisissa puolissa (Salokoski & Mustonen 2007, 110; Kupiainen & Sintonen 2009, 12–13). Kirja on suunnattu 9–12-vuotiaille lapsille. Voiko tässä tapauksessa olettaa, että sosiaalisen median tuomat mahdollisuudet olisivat vielä kokonaisvaltaisesti tiedossa. Keskittyminen pelkästään negatiivisiin puoliin ei auta esi-
teiniä tunnistamaan, kuinka mediaa voi soveltaa esimerkiksi hyötykäytössä.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimukseni tarkoituksena oli selvittää, miten esiteineille suunnatut mediakasvatusmateriaalit määrittelevät sosiaalisen median. Tutkin pääasiassa, millaisia kehyksiä nämä mediakasvatuskasvatusmateriaalit luovat ja käyttävät sosiaalisen median määrittelyssä. Tutkimusmenetelmänä käytin kehystämisen teoriaa. Lisäksi tarkastelin, mitkä sosiaalisen median piirteet näkyvät kielteisinä ja mitkä mahdollisuuksina.

Tutkimukseni perusteella esiteineille suunnatuissa mediakasvatusmateriaaleissa korostuu ongelmien määrittäminen ja tätä kautta sosiaalisen median haittapuolien julki tuominen. Toisaalta materiaalit tarjosivat usein ratkaisuja esitettyihin ongelmakohtiin, eli mediakasvatuksen pääpaino on lapsen suojelussa ja ohjeistamisessa siihen, kuinka sosiaalisessa mediassa pystyy viettämään aikaa turvallisesti ja miten siellä tulisi ylipäättänsä käyttäytyä välttääkseen vaarat. Itse ongelma ei ole niinkään sosiaalinen media tai sen yksittäiset palvelut vaan se, kuinka käyttäjät toimivat siellä.

Esiteineille suunnatuissa mediakasvatusmateriaaleissa ei aineiston perusteella esitelty juurikaan sosiaalisen median hyviä puolia ja sen tuomia mahdollisuuksia. Yksi mediakasvatuksen osa-alue on pyrkiä auttamaan lapsia ja nuoria tunnistamaan median mahdollisuuksia ja käyttötarkoituksia eri käyttöyhteyksissä (Herkman 2007, 47). Sen sijaan tutkimassani aineistossa pääpaino on vaaroista varoittamisesta ja suojelussa, vaikkei mediakasvatus saisi keskittyä pelkästään kielteisiin piirteisiin. Sosiaalista mediaa ei tulisi nähdä ainoastaan haitallisena nuorille. (Kupiainen & Sintonen 2009, 12–13; Lipschultz 2018, 325.) Keskittyminen pelkästään kielteisiin puoliin ei auta esiteiniä tunnistamaan, kuinka sosiaalista mediaa pystyy soveltamaan esimerkiksi hyötykäytössä.

Kriittisessä mediakasvatuksessa tärkein tavoite tulisi olla asioiden näkeminen monesta eri näkökulmasta ja kyseenalaistava suhtautuminen mediateksteihin eikä oikean tai väärän määrittelemisen (Herkman 2007, 223). Osa mediakasvatusta on myös turvataidot, jotka viittaavat tässä tapauksessa kykyyn pitää huolta omista rajoista mahdollisissa houkuttelu-, ahdistelu- tai kiusaamistapauksissa. Mediakasvatus ei saisi olla pelkästään suojelua pahalta ja turvataitojen kehittämistä. (Salokoski & Mustonen 2007, 13, 110.) Esiteinien on hyvä tiedostaa oman turvallisuutensa vuoksi sosiaalisen median varjopuolet ja olla varautuneita kaikkeen siihen, mitä netissä saattaa mahdollisesti kohdata. Nuoret kaipaavat aikuisilta tukea muun muassa yksityisyyden ja julkisten rajojen

määrittämiseen (Salokoski & Mustonen 2007, 111). Tutkimukseni perusteella esiteineille suunnattujen mediakasvatusmateriaalien tarkoituksena on opastaa, kuinka sosiaalista mediaa tulee käyttää viisaasti ja turvallisesti eli pääpaino on turvataitojen vahvistamisessa eikä mahdollisuuksien tunnistamisessa ja hyödyntämisessä. Tarkoituksena on pyrkiä suojelemaan lapsia sosiaalisen median vaaroilta. Näin ollen ideaalinen näkemys mediakasvatuksesta ei täysin toteudu esiteineille suunnatuissa mediakasvatusmateriaaleissa.

Yleisesti ottaen sosiaalisen median määrittelyn yhteydessä aineistosta nousi viisi hallitsevaa teemaa liittyen sen ongelmiin ja mahdollisuuksiin: yksityisyys, muut käyttäjät, medialukutaito, liika-käyttö sekä yhteisöllisyys. Näistä ainoastaan yhteisöllisyys ilmenee positiivisessa valossa, kun taas muissa huomio kiinnittyy kielteisiin piirteisiin. Yhteistä kaikille näille viidelle teemalle on, että ne liittyvät muihin tai käyttäjään itseensä, eikä sosiaalista mediaa ei kyseenalaisteta, vaan se nähdään osana nuorten elämää. Mediakasvatusmateriaalit eivät käsittele merkittävästi sitä, miten tai miksi sosiaalisen median palvelut keräävät dataa käyttäjästä ja kuinka sitä hyödynnetään esimerkiksi kohdennetussa mainonnassa.

Vaikka sosiaalista mediaa käsiteltäessä huonot piirteet korostuvat, eivät aineistona käytetyt kirjat tuomitse sosiaalista mediaa pahaksi paikaksi, jota lapsen olisi hyvä välttää viimeiseen saakka. Teoksissa painottuu sosiaalisen median vastuullinen ja harkitsevainen käyttö. Oleellista on olla tietoinen netiketin perussäännöistä ennen kuin luo tilin johonkin palveluun. Mediakasvatusmateriaalit valistavat lasta siitä, ettei kaikki ole aina välttämättä niin mukavaa ja ihanaa verkossa kuin kuvitella saattaisi. Samalla nämä materiaalit pyrkivät suojelemaan vaaroilta tarjoamalla keinoja, kuinka välttää ongelmatilanteet muiden käyttäjien kanssa, mutta kriittiseen medialukutaitoon kuuluvaa kyseenalaistavaa suhtautumista suhteessa sosiaaliseen mediaan ei juurikaan käsitellä.

7 POHDINTA

Tutkimukseni tarkoituksena oli selvittää, miten esiteineille suunnatut mediakasvatusmateriaalit määrittelevät sosiaalisen median. Tätä varten tarkastelin, millaisia kehyksiä kirjalliset mediakasvatusmateriaalit luovat sosiaaliselle medialle. Valitsin aineistoksi kolme esiteineille suunnattua kirjaa, jotka käsittelevät sosiaalista mediaa ja siihen liittyviä aihepiirejä. Tutkimusmenetelmänä hyödynsin kehystämisen teoriaa, jonka avulla analysoin kehyksien erilaisia keinoja määrittellä sosiaalista mediaa. Havaitsin neljä erilaista tapaa kehystämiseksi ja nimesin nämä *vaara vaanii, toimi näin ja vältä ongelmat, ihana some ja tämä sinun tulee tietää* -kehyksiksi. Tutkimukseni perusteella esiteineille suunnatuissa mediakasvatusmateriaaleissa korostuu neuvova asenne *toimi näin ja vältä ongelmat* -kehyksen kautta, eli nuorta ohjataan toimimaan tietyllä tavalla. Mediakasvatusmateriaalit eivät kannusta sosiaalisen median käyttöön, vaan ne tuovat esille pääasiassa varoittavia esimerkkejä ja sosiaalisen median tuomat mahdollisuudet jäävät ongelmien alle.

Tutkin lisäksi, mitkä sosiaaliseen mediaan liittyvät piirteet ilmenevät hyvinä ja mitkä kielteisinä mediakasvatusmateriaaleissa. Aineistosta nousi esille viisi hallitsevaa teemaa: yksityisyys, muut käyttäjät, medialukutaito, liikkakäyttö ja yhteisöllisyys. Näistä ainoastaan yhteisöllisyys näkyy pääasiassa myönteisenä asiana, kun taas muissa kategorioissa huomio kiinnittyy paremminkin ongelmiin. Tutkimukseni perusteella sosiaalinen media tai sen yksittäiset palvelut eivät ole ongelman ydin, vaan epäkohdat liittyvät esimerkiksi muihin käyttäjiin ja ylipäättänsä harkitsettomaan sovelluksen käyttöön. Aineistossa esille tuodut ongelmat eivät ole siis riippuvaisia mistään yksittäisestä palvelusta vaan sitä, miten käyttäjät siellä käyttäytyvät.

Tämä opinnäytetyö on pintariipaisu siitä, miten sosiaalinen media näkyy osana esiteinien mediakasvatusta. Tutkimustulokset ovat suuntaa antavia, sillä kolme kirjallista teosta eivät muodosta kokonaiskuvaa mediakasvatuksen tavasta määrittellä sosiaalista mediaa. Laajempi otanta esiteineille suunnattuja mediakasvatusmateriaaleja tuottaisi luotettavamman tuloksen. Tutkimukseni ei myöskään avaa, millä tavoin suomalaiset mediakasvatusmateriaalit määrittelevät sosiaalisen median. Mielestäni opinnäytetyöni kartoittaa kuitenkin onnistuneesti, millaista esiteineille suunnattu mediakasvatus on ja kuinka se erilaisten kehyksien avulla määrittää sosiaalista mediaa.

Tulosten luotettavuuden kannalta on pohdittava myös, vetoavatko kirjalliset mediakasvatusmateriaalit nykynuorisoon, joka on tottunut etsimään vastauksia mieltä askarruttaviin kysymyksiin verkosta. Netin hyvä puoli on se, että sieltä löytyvä informaatio on monesti ajan tasalla, mutta haasteena saattaa olla esimerkiksi tiedon luotettavuus. Sosiaalinen media muuttuu ja elää jatkuvasti, joten myös tieto vanhenee nopeasti. Tämä on etenkin kirjallisten materiaalien heikkous silloin, kun ne käsittelevät yksittäisiä sosiaalisen median palveluita. Uusia sovelluksia tulee markkinoille koko ajan, minkä lisäksi vanhat voivat menettää asemansa nuorten keskuudessa.

Tietoperustan kokoamisessa pyrin hyödyntämään monipuolisesti eri lähteitä ja luomaan kokonaiskuvan mediakasvatuksesta ja sosiaalisesta mediasta erityisesti lasten ja nuorten näkökulmasta. Arvioin lähteiden luotettavuutta ja käytin mahdollisuuksien mukaan suhteellisen tuoreita lähteitä. Vanhempien teosten kohdalla yritin varmistua siitä, että sisältö on edelleen paikkaansa pitävää.

Opinnäytetyöni produktio-osana tein ei-lineaarisen käsikirjoituksen esiteineille suunnattuun mobiilipeliin. Tutkielman ja produktion tekeminen osittain toistensa rinnalla tukivat hyvin opinnäytetyöprosessia kokonaisuutena, koska pystyin peilaamaan tutkielmassa nousseita huomioita mediakasvatuksesta suoraan produktioon. Käsikirjoituksen tavoitteena on ohjata pelaaja miettimään omia valintojaan sosiaalisessa mediassa. Pelissä pelaajan on esimerkiksi päätettävä, kysyykö kaverilta lupaa kuvan julkaisuun vai ei. Mediakasvatuksen tarkoituksena ei ole antaa suoraan vastauksia siihen, mikä on oikein tai väärin, joten pelaajan on mahdollista itse kokeilla ja omien lähtökohtiensa pohjalta kehittää omaa medialukutaitoansa pelin sisäisessä sosiaalisessa mediassa.

Tutkimustani voisi jatkaa tarkastelemalla esimerkiksi, millaisia kehyksiä vanhemmille ja kasvattajille suunnatut mediakasvatusmateriaalit luovat sosiaaliselle medialle ja miten ne määrittelevät sen. Mielenkiintoista olisi selvittää, toistuvatko samat kehykset sekä esiteineille että mediakasvattajille suunnatuissa materiaaleissa vai onko niissä havaittavissa eroavaisuuksia. Jatkotutkimuksen aiheena voisi olla myös perehtyminen muihin kuin kirjallisiin materiaaleihin laajempaa otantaa varten.

LÄHTEET

Common Sense Media 2018. What is media literacy, and why is it important? Viitattu 8.10.2018, <<https://www.common sensemedia.org/news-and-media-literacy/what-is-media-literacy-and-why-is-it-important>>.

Ebrand Suomi Oy & Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalvelut 2016. Suomessa asuvien 13–29-vuotiaiden nuorten sosiaalisen median palveluiden käyttäminen ja läsnäolo. Viitattu 15.9.2018, <<http://www.ebrand.fi/somejanuoret2016/>>.

Entman, R. 1993. Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. Journal of Communication 43(3), 51–58. Viitattu 10.11.2018, <https://s3.amazonaws.com/academia.edu.documents/30920539/framing.pdf?AWSAccessKeyId=AKIAIWOWYYGZ2Y53UL3A&Expires=1541858177&Signature=f3wDYxUKudfvWIVQIsh1xotxYs%3D&response-content-disposition=inline%3B%20filename%3DFraming_Toward_Clarification_of_a_Fractu.pdf>.

Haara, P. & Hiltunen I. 2018. Kansalaisten ja yhteiskunnan suojelu. Teoksessa Media- ja viestintäpolitiikan nykytila ja mittaaminen. Liikenne- ja viestintäministeriö. Loppuraportti 4/2018 (toim. M. Ala-Fossi, A. Alén-Savikko, M. Grönlund, P. Haara, H. Hellman, J. Herkman, J. Hildén, I. Hiltunen, J. Jääsaari, K. Karppinen, A. Koskenniemi, H. Kuutti, K. Lehtisaari, V. Manninen, J. Matikainen & M. Mykkänen), 138–176. Viitattu 11.9.2018, <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160714/04_18_Media-%20ja-viestintapolitiikan-nykytila.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Haasio, A. 2016. Koukussa nettiin: Lapset, nuoret ja verkon vaarat. Helsinki: Avain.

Haasio, A. 2013. Netin pimeä puoli. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Haasio, A., Ojaranta A. & Mattila M. 2018. Valheen jäljillä. Helsinki: Avain.

Herkman, J. 2007. Kriittinen mediakasvatus. Tampere: Vastapaino.

- Hintikka, K. 2018. Sosiaalinen media. Viitattu 17.9.2018, <<http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/sosiaalinen-media>>.
- Kangas, M. & Rasi, P. 2018. Mediakasvatus osana opettajan työnkuvaa. Teoksessa Mediakasvatuksen käsikirja (toim. V. Willman), 11–32. : Unipress.
- Karvonen, E. 2000. Tulkintakehys (frame) ja kehystäminen. Media & Viestintä 23(2), 78–84. Viitattu 10.11.2018, <<https://journal.fi/mediaviestinta/article/view/61529>>.
- Kortesuo, K. 2018. Sano se someksi (1+2=3): Sosiaalisen median suuri laskuoppi. Helsinki: Kaupakamari.
- Kupiainen, R., Kulju, P. & Mäkinen M. 2015. Mikä monilukutaito? Teoksessa Monilukutaito kaikki kaikessa (toim. T. Kaartinen), 13–24. Tampere: Tampereen yliopiston normaalikoulu. Viitattu 2.10.2018, <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/98020/mika_monilukutaito_2015.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Kupiainen, R. & Sintonen S. 2009. Medialukutaidot, osallisuus, mediakasvatus. Helsinki: Palmenia.
- Kupiainen, R., Sintonen S. & Suoranta J. 2007. Suomalaisen mediakasvatuksen vuosikymmenet. Teoksessa Näkökulmia mediakasvatukseen (toim. H. Kynäslähti, R. Kupiainen & M. Lehtonen), 3–26. Helsinki: Mediakasvatusseura ry. Viitattu 2.10.2018. <<http://mediakasvatus.fi/wp-content/uploads/2018/06/ISBN978-952-99964-1-4.pdf>>
- Lipschultz, J. 2018. Social Media Communication: Concepts, Practices, Data, Law and Ethics. 2. Painos. New York: Routledge, Taylor & Francis Group.
- Mediakasvatuskeskus Metka 2018. Mediakasvatus. Viitattu 10.10.2018, <<http://media-metka.fi/metka/mediakasvatus/>>.
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2019. Lapsi sosiaalisessa mediassa. Viitattu 14.1.2019, <<https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/lapset-ja-media/lapsi-sosiaalisessa-mediassa/>>.
- Mediataitokoulu 2015a. Medialukutaito. Viitattu 11.9.2018, <http://www.mediataitokoulu.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=324&Itemid=415&lang=fi>.
- Mediataitokoulu 2015b. Mediakasvatus. Viitattu 9.10.2018, <https://www.mediataitokoulu.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=323&Itemid=414&lang=fi>.

Mediakasvatusseura ry 2014. Mediakasvattajan eettiset periaatteet. Viitattu 15.9.2018, <https://mediakasvatus.com/mk_eettiset.pdf>.

Mediakasvatusseura ry 2018. Mediakasvatus. Viitattu 9.10.2018, <<https://mediakasvatus.fi/mediakasvatus/>>.

Merilampi, R. 2014. Mediakasvatuksen perusteet. Helsinki: Avain.

Mustonen, A. 2012. Sosiaalinen media psykologisena kasvuympäristönä. Teoksessa Tykkää tästä! Opettajan ammattietiikka sosiaalisen median ajassa (toim. H. Niemi & R. Sarras), 52–62. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Mäntymäki, M. 2012. Lapset ja nuoret sosiaalisessa mediassa. Teoksessa Tykkää tästä! Opettajan ammattietiikka sosiaalisen median ajassa (toim. H. Niemi & R. Sarras), 9–21. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Opetushallitus 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. 4.painos. Viitattu 11.9.2018, <http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf>.

Opetushallitus 2018. Opetussuunnitelman ydinasiat. Viitattu 10.10.2018, <https://www.oph.fi/kou-lutus_ja_tutkinnot/perusopetus/opetussuunnitelma_ja_tuntijako/perusopetus_nyt>.

Pönkä, H. 2017. Open somekirja: Sosiaalisen median oppimisympäristöt ja menetelmät. Jyväskylä: Docendo.

Salokoski T. & Mustonen A. 2007. Median vaikutukset lapsiin ja nuoriin – katsaus tutkimuksiin sekä kansainvälisiin mediakasvatuksen ja -säätelyn käytäntöihin. Helsinki: Mediakasvatusseura ry. Viitattu 8.10.2018, <<http://mediakasvatus.fi/wp-content/uploads/2018/06/ISBN978-952-99964-2-1.pdf>>.

Wilka, T.-A. 2018. Median muovaamat sukupolvet. Teoksessa Mediakasvatuksen käsikirja (toim. V. Willman), 35–51. : Unipress.

Yle Mediakompassi 2018. Mitä on medialukutaito? Viitattu 8.10.2018, <<http://vintti.yle.fi/yle.fi/mediakompassi/mediakompassi/vanhemmat/johdanto/mita-on-medialukutaito/index.htm>>.

AINEISTO

Dufva, M. 2018. Värsta Bästa Nätet : Bli säker och trygg på sociala medier, i chattar och spel. Tukholma: Bonnier Fakta.

Morgan, N. 2018. The Teenage Guide to Life Online. Lontoo: Walker Books Ltd.

Stowell, L. 2017. Oikeella tavalla online. Suom. Anna-Reetta Sipilä. Helsinki: Lasten keskus.